

Nr 140.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående ny ordinarie stat för pensionsstyrelsen m. m.; given Stockholms slott den 29 maj 1914.

Under återopande av bilagda utdrag av protokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen,

dels, med godkännande av det i samma protokoll intagna förslag till ordinarie stat för pensionsstyrelsen, att tillämpas från och med år 1915, jämte i protokollet omförmälda allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i nämnda stat upptagna avlöningsförmåner, höja det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget till pensionsstyrelsen från 28,900 kronor med 206,700 kronor eller till 235,600 kronor;

dels ock för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m., utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag å 381,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Majestäts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Oscar von Sydow.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 29 maj 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
 Statsråden HASSELROT,
 VON SYDOW,
 friherre BECK-FRIIS,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

Föredragande departementschefen, statsrådet von Sydow anförde vidare.

Inledning. Då år 1913 anslag beviljades till en central anstalt för pensionsförsäkringsärenden, pensionsstyrelsen, var frågan om denna styrelsens organisation ännu tämligen svävande. Jag torde emellertid nu få framlägga ett förslag till ett mera definitivt ordnande av styrelsens organisation ävensom angiva de anslagsäskanden, som äro erforderliga för genomförande av detta organisationsförslag och för upprätthållande av styrelsens verksamhet i övrigt.

Proposition vid 1913 års riksdag. Till en början ber jag få erinra om vad i denna fråga förekom vid 1913 års riksdag.

I proposition den 25 april 1913, nr 298, gjorde Kungl. Maj:t framställning angående anslag till pensionsstyrelsen.

Enligt det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över civilärenden för nämnda dag yttrade dåvarande chefen för civildepartementet beträffande berörda anslagsfråga, bland annat, följande.

Då det varit av vikt att ej fördröja avslutandet av ålderdomsförsäkringskommitténs egentliga uppdrag att avgiva förslag till ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, hade den ganska invecklade frågan om ordnandet i detalj av pensionsstyrelsens organisation och sättet för dess verksamhet lämnats å sido i kommitténs betänkande.

Frågan om denna organisations definitiva ordnande kunde ej heller för det dåvarande framläggas för riksdagen.

Utom det att därför lämpligen borde fordras någon tids erfarenhet av pensionsväsendet i verksamhet, inverkade så många faktorer på denna fråga, att det måste anses mindre lämpligt att redan från början bestämma sig för en detaljerad organisation.

Vid den organisation av pensionsstyrelsen, som för det dåvarande borde föreläggas riksdagen till antagande i samband med lagförslaget om allmän pensionsförsäkring, syntes allenast böra ifrågasättas de förfoganden, som vore nödiga, på det att styrelsen måtte kunna träda i funktion vid lagens ikraftträdande eller redan någon tid därförut. Det vore, ansåg departementschefen, uppenbart för en var, att just under de första åren av styrelsens verksamhet dess arbete måste bliva synnerligt omfattande och maktpåliggande, enär det då gällde att organisera hela den vidlyftiga försäkringsapparaten.

För vinnande av kännedom om de beräkningar av kostnaderna för pensionsstyrelsen och dess verksamhet samt övriga omkostnader, som ålderdomsförsäkringskommittén räknat med, ävensom för erhållande av en allmän översikt av den tilltänkta organisationen hade departementschefen vänt sig till kommitténs ordförande, regeringsrådet A. Lindstedt, som därom lämnat en promemoria.

De huvuduppgifter, som skulle tillkomma pensionsstyrelsen, hade av regeringsrådet Lindstedt i promemorian sammanfattats under följande rubriker:

- 1) pensionsärendenas behandling och avgörande;
- 2) bokföringen av erlagda pensionsavgifter och utgående pensioner;
- 3) statistiska och försäkringstekniska arbeten;
- 4) övervakandet av försäkringens genomförande i orterna jämte behandling av besvärsmål m. m.

Beträffande den första frågan eller frågan om pensionsärendena framhöll regeringsrådet Lindstedt, att kännedomen om det årliga antalet ansökningar ävensom deras beskaffenhet vore av betydelse.

Hela antalet ansökningar rörande pension skulle, om ansökningar rörande avgiftspension och pensionstillägg även beträffande samma person ansåges såsom två skilda ansökningar, enligt regeringsrådet Lindstedts beräkning uppgå till omkring 110,000, motsvarande 1907 års förhållanden och försäkringens fulla utveckling.

Kostnaderna för statsverket vore i väsentlig mån beroende på det sätt, efter vilket avgörandet av dessa ansökningar anordnades. Av hela det nämnda antalet kunde man an-

taga, att omkring $\frac{9}{10}$, efter den föregående prövningen genom pensionsnämnderna och ombuden, i huvudsak vore rena expeditiönsärenden och endast undantagsvis gäve anledning till ändring av underinstansens beslut. Angående $\frac{1}{10}$ av ärendena måste man däremot antaga, att besvär anförts från något håll, antingen från sakägaren själv eller från ombud eller nämndens ordförande, eller att målet i överinstansen befunnits tvistigt.

För att nedbringa arbetet med alla dessa pensionsärenden till det minsta möjliga, hade regeringsrådet Lindstedt tänkt sig, att ansökningar tillhörande den stora massan mera enkla mål skulle kunna avgöras av tvenne tjänstemän sålunda, att varje mål föredroges av en första gradens tjänsteman (revisor eller aktuarie) inför en tjänsteman av tredje graden (byråchef eller råd). En dylik föredragande skulle då hava att förbereda omkring 50 enkla mål i veckan, och skulle alla dessa mål kunna avgöras på en föredragningsdag av honom och den högre tjänsteman, inför vilken målet föredroges. Räknade man för varje sådan högre tjänsteman 4 arbetsdagar i veckan för dylika måls handläggning, komme på hans andel 200 enkla mål i veckan, föredragna av 4 föredragande. Förutom dessa 50 mål, som för varje vecka skulle av en var av de föredragande tjänstemännen förberedas, skulle därjämte å dem fördelas de mera tvistiga målen, till vilka då även skulle räknas sådana mål, där fråga om ändring först vid målets föredragning uppkommit, utan att från sakägaren eller ombudet anmärkning blivit gjord.

Varje sådant tvistigt mål skulle föredragas å en femte arbetsdag i veckan inför tvenne av de högre tjänstemännen, varvid borde tillses, att åtminstone en av de tre tjänstemän, som handlade målet, ägde domarkvalifikationer (3 §).

En dag i veckan skulle slutligen vara avsedd för behandling av allmänna ärenden och av andra besvärsmål samt av sådana pensionsärenden, som funnes vara av synnerligen tvistig beskaffenhet och därför borde göras till föremål för en allsidigare prövning.

Det hade därför synts regeringsrådet Lindstedt, som om för behandlingen av pensionsmålen vid försäkringens fulla utveckling skulle erfordras omkring 10 tredje gradens tjänstemän med omkring 40 föredragande inom första gradens tjänst. Emellertid vore det icke allenaast möjligt utan även sannolikt, att under försäkringens fortgång, efter allt större erfarenhet och rutin, ärendena kunde behandlas ännu raskare och av något mindre antal arbetskrafter, än som tills vidare antagits.

Förutom pensionsärendena och övriga mål av ovan antydd beskaffenhet tillkomme den vidlyftiga bokföringen av erlagda pensionsavgifter och utgående pensioner, de statistiska och försäkringstekniska utredningarna ävensom övervakandet av försäkringens genomförande i orterna. Därför erfordrades minst ytterligare tre tjänstemän med byråchefs tjänst och avlöning förutom ett antal underordnade tjänstemän, vilka även i dessa fall ej syntes erfordra högre ställning, än som tillkomme första gradens tjänster. För den vidlyftiga skriftväxlingen erfordrades minst två sekreterare jämte biträden.

Särskilt för utförande av de statistiska och försäkringstekniska utredningarna, framför allt för genomförande av kortsystemet i fråga om de försäkrade och pensionärerna, måste ett betydande antal biträden anställas, vilka dock till största delen kunde utgöras av kvinnliga tjänstinnehavare med ett begynnelsearvode av 1,200 kronor. Dessutom erfordrades ett mindre antal tjänstemän av första graden såsom chefer för avdelningar av dessa biträden.

Förutom vaktbetjäning och expenser av olika slag syntes man även böra vara beaktat på att, såsom vid vissa andra statens verk dåmera vore fallet, tillsätta tvenne fullmäktige med ungefär samma befogenhet som t. ex. i fråga om socialstyrelsen, dock att, då dessa fullmäktiges göromål i förevarande fall även syntes böra utsträckas till att övervara ett begränsat antal föredragningar av pensionsmål och dylikt, för deras uppdrag lämpligen

borde bestämmas ett årligt arvode av åtminstone 3,000 kronor för en var av dem. Huruvida och i vilken utsträckning därjämte borde påtänkas inrättandet av ett särskilt råd, ansåg regeringsrådet Lindstedt för det dåvarande kunna lämnas utom beräkningen, då kostnaderna därför ej syntes böra bliva större än att de kunde inbegripas i summan för allmänna utgifter.

Att närmare än som skett ingå på frågan om det definitiva ordnandet av den ifrågasatta pensionsstyrelsens organisation syntes regeringsrådet Lindstedt ej lämpligt, då denna organisation i allt fall, i betraktande av ärendenas stora antal och svårigheten att överskåda den blivande verksamheten i sin helhet, ej kunde med någon säkerhet angivas, utan hade han endast sökt att erhålla en ungefärlig föreställning angående antalet av de tjänstemän och om de kostnader, som skulle erfordras i framtiden.

Beträffande huvudposterna i den enligt de antydda grunderna antagligen erforderliga framtida staten för ämbetsverket i fråga meddelade regeringsrådet Lindstedt följande sammanställning:

	Lön eller arvode m. m.
1 chef	15,000 kronor
13 tjänster av tredje lönegraden å 8,100 kronor	105,300 >
2 » » andra » å 5,800 »	11,600 >
50 » » första » å 4,000 »	200,000 >
100 kvinnliga biträden å 1,200 kronor	120,000 >
2 fullmäktige å 3,000 kronor	6,000 >
Övriga utgifter av olika slag, till en del oberäknliga	342,100 >
	Summa 800,000 kronor.

För det dåvarande — yttrade departementschefen till statsrådsprotokollet den 25 april 1913 — gällde det emellertid närmast att erhålla en föreställning om de arbetskrafter, som erfordrades under de allra första åren av verksamheten, och särskilt om beloppet av det anslag, som av 1913 års riksdag borde äskas för ändamålet.

Vad då först beträffade de för behandling av pensionsärenden erforderliga arbetskrafterna, vore de tydligen i avsevärd mån beroende på de blivande övergångsbestämmelserna. Salunda skulle, därest ålderdomsförsäkringskommitténs förslag i detta hänseende bleve antaget, endast omkring 16,000 pensionsansökningar vara att förvänta under år 1914. I verkligheten syntes man dock även under denna förutsättning böra räkna med ett ej obetydligt högre antal ansökningar.

Genomförandet av det förslag i förevarande hänseende, som av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen, skulle antagligen höja antalet pensionsansökningar till omkring 50,000. Skulle genom övergångsbestämmelserna pensioneringen från början erhålla en sådan omfattning, som t. ex. förutsattes i särskilt yrkande av herr Branting, måste man år 1914 räkna med minst 80,000 ansökningar. Utsträcktes lagens omfattning från början till ett så stort antal befintliga invalider, bleve således antalet pensionsansökningar första året högst betydligt, vartill komme, att man då ännu ej vunnit tillräcklig erfarenhet för ett riktigt bedömande av de olika fallen; därigenom måste målens behandling bliva ännu mera tidsödande än under mera normala förhållanden.

Vid denna osäkerhet beträffande vad som i förevarande avseende kunde komma att bestämmas, syntes det departementschefen emellertid lämpligt att för det första året (1914) ej på stat uppföra flera befattningar än som i varje fall bleve erforderliga.

Beträffande under de första åren erforderlig tjänstepersonal hade regeringsrådet Lindstedt meddelat, att, under antagande av en organisation av den ungefärliga beskaffenhet han i ovannämnda promemoria antytt, redan från början skulle erfordras, förutom chefen, åtminstone 4 ledamöter (tredje gradens tjänstemän) av styrelsen för pensionsärendenas behandling. Förutom dessa fyra tjänstemän skulle erfordras ytterligare minst två avdelningschefer för handhavandet av de statistiska arbetena och för övervakandet av försäkringens handhavande i orterna. I fråga om sekreterargöromålen skulle tydligen krävas från början minst två sekreterare. För beredningen av pensionsmålen behövdes, motsvarande de fyra därför avsedda tjänstemännen av tredje graden, minst 16 tjänstemän av första graden (revisorer eller aktuarier). Därtill komme ytterligare minst 9 dylika tjänstemän för registratorsgöromålen och såsom närmaste biträden åt cheferna för dessa avdelningar.

Till nu omnämnda tjänstepersonal behövde läggas 1 förste vaktmästare och 2 vaktmästare.

Därförutom erfordrades 2 fullmäktige samt ett avsevärt antal befattningar för diverse olika göromål av enklare beskaffenhet, vilka senare befattningar syntes kunna besättas med nästan uteslutande kvinnlig personal. Att för det dåvarande angiva något antal av sådana befattningshavare vore ej möjligt. Under början av år 1914 syntes ett antal av 20 vara tillräckligt, medan under senare hälften av året man behövde räkna med omkring 100. De kvinnliga biträdenas huvudsakliga verksamhet skulle avse bokföringen samt statistisk bearbetning.

För avlönande av nu angivna biträden, för sedvanliga expenser m. m. ävensom för tryckning av formulär, pensionsbrev, statistikkort och för lokalhyra m. m. syntes ett anslag av omkring 400,000 kronor för år 1914 böra beräknas. Med hänsyn till en del ovissa och oberäkneliga omständigheter borde dock detta anslag givas förslagsanslags natur.

För egen del anförde departementschefen följande.

Med hänsyn till förevarande verks natur syntes honom böra övervägas, huruvida icke avvikelser från de för centrala verk vanliga normerna i avseende å löner och tjänsteställning för tjänstemännen borde i mer eller mindre mån äga rum. Verksamheten inom pensionsanstalten vore av säregen beskaffenhet; såsom prövande i sista instans frågor av betydelse för den enskilde, måste anstalten utrustas med för detta ändamål fullt kvalificerade krafter; i avseende å en hel mängd andra göromål fordrades närmast noggrannhet, uppmärksamhet och intresse, men knappast särskild utbildning. Vore det i allmänhet av betydelse, att överkvalificerad arbetskraft undvekes i statsförvaltningen, måste detta särskilt vara att beakta, när det gällde att skapa ett nytt verk av förevarande art, varinom en betydande personal erfordrades och för vars upprätthållande stora kostnader påkallades från det allmännas sida. Departementschefen ansåg därför, att särskild försiktighet borde iakttagas med avseende å uppförande av tjänstemän å ordinarie stat.

Vidare ville han uttala, att, när han antydde, huru de medel, som behövde

begäras å extra stat för pensionsstyrelsens upprätthållande närmast under år 1914, skulle kunna, vidkommande avlöningar till olika tjänstemän, disponeras, därmed icke finge anses givet något som helst på hand angående dessa tjänstemäns löner och tjänsteställning vid en definitiv organisation. En sådan organisation kunde först framläggas om ett par år, när erfarenhet vunnits. Tilläventyrs skulle det också befinnas lämpligt att därförinnan lämna lönerogleringskommittén tillfälle att granska ett slutligt förslag till lönestat.

Vidkommande chefen för verket ansåg departementschefen, att med hänsyn till dennes synnerligen omfattande och maktpåliggande befattning en avlöning av 15,000 kronor kunde anses skälig. Beträffande chefens benämning syntes för det dåvarande särskilt beslut icke påkallas.

Då det enligt departementschefens mening knappast kunde förväntas, att lämplig chef skulle kunna förvärvas, om befattningen icke redan från början uppfördes å ordinarie stat, ansåg departementschefen en sådan anordning nödig.

Beträffande därefter de fyra ledamöter av styrelsen, som regeringsrådet Lindstedt ansett redan från början böra anställas för pensionsärendenas handläggning, fann departementschefen för sin del, att för det dåvarande allenast två behövde uppföras å ordinarie stat. Av dessa skulle allenast för en böra fordras juridisk utbildning. Vidkommande dessa ledamöters avlöning syntes departementschefen de för hovrättsråd gällande bestämmelser böra tills vidare vinna tillämpning. Enligt gällande lönestat åtnjöte hovrättsråden en begynnelseavlöning av 7,000 kronor jämte 3 ålderstillägg efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring å respektive 500, 600 och 600 kronor. Efter 15 år komme de nämnda tjänstemännen i pensionsstyrelsen alltså att uppnå en avlöning av tillhoppa 8,700 kronor eller samma löneförmåner, som de centrala verkens byråchefer i allmänhet åtnjöte efter 5 år.

De två andra ledamöter, som enligt regeringsrådet Lindstedts mening erfordrades för pensionsärendens handläggning, av vilka en syntes böra innehava juridisk utbildning, ansåg departementschefen tills vidare icke behöva uppföras å ordinarie stat.

De två ledamöter av styrelsen, vilka, likaledes enligt regeringsrådets mening, närmast skulle handhava statistiska arbeten och övervakandet av försäkringens handhavande i orterna, syntes departementschefen icke heller behöva för det dåvarande uppföras å ordinarie stat.

Redan från början erfordrades en förste vaktmästare och två andre vaktmästare. Avlöningarna borde bliva de för vaktmästare vanliga, och syntes befattningarna redan från början böra uppföras å ordinarie stat.

Med avseende å övriga erforderliga tjänstemäns avlöningsförhållanden och ställning ansåg departementschefen definitivt förslag ej för det dåvarande kunna framläggas. Annat förfogande syntes honom ej kunna träffas, än att det överlämnades åt Kungl. Maj:t att bestämma tjänstemännens antal och skäliga avlöningsförmåner, varvid givetvis borde tillses, att varken dessa förmåner eller tjänstemännens ställning komme att binda Kungl. Maj:t och riksdagen vid det slutliga förslaget till organisation och stat. All uppmärksamhet borde också ägnas åt, att överkvalificerad arbetskraft icke bleve anställd.

Departementschefen ansåg sig emellertid i detta avseende böra göra några antydningar.

Om förutom de två ledamöter av styrelsen, som skulle uppföras å ordinarie stat, ytterligare fyra erfordrades, därav 2 för pensionsärendens prövande och 2 för övervakande och ledande av statistiska arbeten och för försäkringens handhavande i orterna — något varom departementschefen ej för det dåvarande kunde avgiva ett slutligt omdöme —, syntes deras arvoden böra sättas till samma belopp, som begynnelseavlönningen för de å ordinarie stat uppförda ledamöterna eller 7,000 kronor.

En av styrelsens ledamöter ansågs böra erhålla uppdrag såsom chefens ställföreträdare.

Anställande av särskilda sekreterare syntes departementschefen knappast behöva från början ifrågakomma, utan de göromål, som dessa eljest skulle handhava, kunde bestridas av tjänstemän med avlöning som första gradens tjänstemän.

Huruvida samtliga de tjänstemän, som motsvarade de i regeringsrådet Lindstedts förslag upptagna första gradens tjänstemän, skulle behöva uppföras till arvode av 4,000 kronor om året, ansåg departementschefen ovisst. Möjligen kunde för några lägre arvode ifrågasättas. Departementschefen utgick emellertid vid kostnadsberäkningarna från, att alla dessa bleve avlönade med 4,000 kronor om året.

Av de nio tjänstebefattningar, som av regeringsrådet Lindstedt ifrågasatts för registrators- och statistiska arbeten, syntes några kunna besättas med kvinnliga innehavare, t. ex. fyra stycken. De ifrågavarande befattningshavarna ansågos tills vidare kunna tillerkännas arvoden med samma belopp som bokhållares i järnvägsstyrelsen begynnelselön, således de manliga 2,940 kronor och de kvinnliga 2,100 kronor.

Med avseende å samtliga de nämnda tjänsterna och bokhållarbefattningarna borde dock uppmärksammas, att arvodena ej finge sättas alltför knappa, då befodringsutsikterna ej kunde bliva mer omfattande.

Det stora antal befattningshavare, som därförutom redan från början erfordrades och vartill borde avses uteslutande kvinnlig personal, syntes departementschefen icke från början kunna uppföras å ordinarie stat. De ansågos böra vara av de två typer, som då funnes i centralförvaltningen, således med arvode av 1,200 kronor för den lägre biträdesklassen och av 1,600 kronor för den högre biträdesklassen.

I ett verk som det ifrågavarande erfordrades enligt departementschefens uppfattning ett rådgivande lekmanneelement, som i största möjliga utsträckning deltog i arbetet. Om detta lekmanneelement slutligt borde skapas i form av av fullmäktige eller på annat sätt, ansåg departementschefen för det dåvarande kunna lämnas därhän. Det syntes honom tills vidare viktigast, att de sakkunniga lekmän, som anställdes, kunde påräknas för att deltaga i behandlingen av de ärenden, för vilka enligt regeringsrådet Lindstedts förenämnda promemoria skulle disponeras en veckodag (allmänna ärenden, besvärsmål samt sådana pensionsärenden, som befunnas vara av synnerligen tvistig beskaffenhet och därför syntes böra göras till föremål för en allsidigare prövning), ävensom för en del organisatoriska arbeten. Med hänsyn till det ganska omfattande arbete, som skulle åligga dessa sakkunniga, och med beaktande att olika kategorier sådana borde vara representerade i styrelsen, ansåg departemententschefen deras antal böra sättas till 4 samt arvodet för en var till 3,000 kronor för år räknat.

I anslutning till vad sålunda anförts borde enligt departementschefens

mening å ordinarie stat uppföras från och med år 1914 följande tjänstemän i pensionsstyrelsen:

1 chef, löneförmåner	kronor	15,000
2 ledamöter, » å 7,000 kronor	»	14,000
1 förste vaktmästare	»	1,500
2 vaktmästare å 1,200 kronor	»	2,400
Summa kronor		32,900

För år 1914 kunde beräknas erfordras arvoden till följande personal å extra stat:

4 ledamöter å 7,000 kronor	kronor	28,000
4 sakkunniga lekmän å 3,000 kronor	»	12,000
18 tjänstemän å 4,000 kronor	»	72,000
5 manliga bokhållare å 2,940 kronor	»	14,700
4 kvinnliga bokhållare å 2,100 kronor	»	8,400
20 kvinnliga biträden av högre grad å 1,600 kronor	»	32,000
80 kvinnliga biträden av lägre grad å 1,200 kronor	»	96,000
(alla biträden syntes ej erfordras för hela året, men uppfördes deras arvoden ändock för helt år)		
Summa kronor		263,100

Departementschefen erinrade, att i förut gjorda uttalanden och angivna extra stat tjänstemännens avlöning upptagits utan hänsyn till de avdrag, motsvarande pensionsavgifter för ordinarie tjänstemän, som givetvis borde föreskrivas.

Övriga anslag för år 1914 å extra stat hade departementschefen, efter samråd med regeringsrådet Lindstedt, beräknat på följande sätt:

lokalhyra, med värme, belysning och städning	kronor	25,000
möblering av lokalen	»	35,000
kostnaden för tryck, skrivmaterialier, postporto	»	150,000
extra utgifter, reseersättningar, vikariatsersättningar m. m.	»	70,000
Summa kronor		280,000

Hela staten för pensionsstyrelsen för år 1914 skulle således uppgå till 576,000 kronor, därav å ordinarie stat 32,900 kronor samt å extra stat 543,100 kronor; och syntes sistnämnda belopp böra anvisas såsom förslagsanslag.

Departementschefen ansåg det emellertid vara tydligt, att en del av ovan nämnda befattningar i pensionsstyrelsen måste tillsättas redan under år 1913, så tidigt ske kunde, då ju en mängd förarbeten vore nödvändiga, för att den egentliga verksamheten från och med år 1914 skulle utan hinder kunna taga sin början.

Det syntes departementschefen, efter överläggning med regeringsrådet Lindstedt, sannolikt, att för sådant ändamål ungefär från och med den 1 september 1913 följande tjänstebefattningar erfordrades, nämligen:

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 1 saml. 97 häft. (Nr 140.) 2

chefen, 3 ledamöter, 2 andra tjänstemän samt de 4 sakkunniga lekmännen. Därigenom skulle tillkomma en kostnad för år 1913 av i runt tal 18,000 kronor. Av förslagsanslaget till biträden, lokalhyra och möbler m. m. behöfve dessutom en del hållas tillgänglig under år 1913. Med tillägg av nyssnämnda 18,000 kronor skulle hela det anslag för pensionsstyrelsens verksamhet, som behöfve uppföras å 1914 års stat, bliva 594,000 kronor.

Under förutsättning av bifall till vad av departementschefen uttalats framlade han förslag till avlönings- och omkostnadsstat för pensionsstyrelsen för år 1914. Beträffande de befattningshavare i styrelsen, vilka kunde komma att uppföras å ordinarie stat, syntes departementschefen allmänna villkor och bestämmelser för avlöningsförmånernas åtnjutande böra stadgas i huvudsaklig överensstämmelse med vad för de under de senare åren nyreglerade centrala ämbetsverken blivit föreskrivet, med ungefärligen den ytterligare skärpning, som gällde för socialstyrelsen; och angav departementschefen den lydelse, dessa villkor och bestämmelser enligt hans mening borde erhålla.

Departementschefen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, under förutsättning att Riksdagen antog lag om allmän pensionsförsäkring,

dels, med godkännande av de utav departementschefen förordade förslag till avlöningsstat samt till allmänna villkor och bestämmelser för avlöningsförmånernas å åtnjutande, från och med år 1914 i riksstaten under sjätte huvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag till en central anstalt för pensionsförsäkringsärenden, pensionsstyrelsen, å 32,900 kronor,

dels för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1914 anvisa ett förslagsanslag av 543,100 kronor,

dels till avlöning av vissa tjänstemän i pensionsstyrelsen för tiden 1 september—31 december 1913 å extra stat för år 1914 anvisa 18,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna beloppet,

dels ock medgiva, att av förslagsanslaget å extra stat för år 1914 Kungl. Maj:t finge under år 1913 av tillgängliga medel utanordna 60,000 kronor.

Den kungl. propositionen avfattades i överensstämmelse med departementschefens berörda hemställan.

Riksdagens
skrivelse
28/5 1913.

I skrivelse den 28 maj 1913, nr 159, anförde riksdagen i anledning av nyssberörda proposition bland annat följande.

I betraktande av de svårigheter, som måste möta att redan för det dåvarande med större säkerhet kunna fastställa en detaljerad organisation av det för folkpensioneringens genomförande och handhavande föreslagna nya ämbetsverket, pensionsstyrelsen, fann riksdagen i likhet med föredragande departementschefen, att med denna organisations definitiva ordnande ännu någon tid borde anstå, till dess större erfarenhet vunnits rörande pensionsförsäkringens verksamhet.

Vad närmast gällde syntes riksdagen vara att beträffande pensionsstyrelsens inrättande och organisation träffa de anordningar, som vore av nöden för att trygga ett ändamålsenligt utövande av styrelsens funktioner under den första tiden av folkpensioneringslagens tillämpning, men att samtidigt tillse, att dess organisation ej knötes fastare, än att en lämplig anpassning efter utvecklingens krav utan svårighet skulle kunna ske.

Riksdagen höll före, att Kungl. Maj:ts förslag i stort sett tagit hänsyn till vad som ur dessa synpunkter skäligen kunde anses påkallat.

Vad i propositionen föreslagits hade emellertid givit riksdagen anledning till, bland annat, följande erinringar.

För verkets chef hade föreslagits en på ordinarie stat upptagen avlöning av 15,000 kronor.

Riksdagen delade visserligen till fullo den med anledning av detta förslag av departementschefen uttalade uppfattning om önskvärdheten att till förste innehavare av denna befattning kunna förvärva en person med särskilt framstående egenskaper för fyllande av den krävande uppgiften; riksdagen ansåg det emellertid vara lämpligast att ordna denna avlöningsfråga så, att den normala lönen för chefen fastställdes enligt samma grunder som dem, vilka gällde för generaldirektörer med en avlöning å 11,000 kronor, men att, för möjliggörande av att högre löneförmåner måtte kunna beredas för befattningens förste innehavare, på extra stat anvisades ett anslag av 4,000 kronor att av Kungl. Maj:t för ändamålet disponeras.

Beträffande befattningshavarnas benämning hade riksdagen för sin del beslutit, att chefen skulle erhålla titeln generaldirektör, medan frågan om övriga befattningshavares benämning syntes kunna anstå, till dess större fasthet vunnits i verkets organisation.

Vad i övrigt anginge den i propositionen föreslagna lönestaten för pensionsstyrelsen ävensom förslaget till allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner å ordinarie stat, ville riksdagen erinra, att, i överensstämmelse med vad för andra under de senare åren nyinrättade eller nyreglerade verk bestämts, syntes böra stadgas, att ordinarie tjänst innehavare skulle, där ej undantag medgäves, vara tillstå-

des å tjänsterummet minst sex timmar varje söckendag; varjämte riksdagen gjorde en mindre jämkning beträffande formuleringen av avlöningsstaten, i vad den avsåg vaktmästare.

Den av riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition godkända staten hade följande lydelse:

»Avlönings- och omkostnadsstat för pensionsstyrelsen år 1914.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
A. Ordinarie anslag:					
1 generaldirektör och chef för pensionsstyrelsen	7,000	3,000	1,000	11,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med 600 kronor och efter 15 år med ytterligare 600 kronor. Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor. Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
1 ledamot	4,500	2,500	—	7,000	
1 d:o	4,500	2,500	—	7,000	
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	
1 d:o	700	350	150	1,200	
Summa kronor i ordinarie stat	—	—	—	28,900	
B. Extra anslag:					
Till chef (lönetillägg till förste innehavaren 4,000 kronor), tjänstemän, biträden, lokalhyra med möbler, skrivmaterialier, tryckningskostnader m. m., <i>förslagsanslag</i> . .	—	—	—	547,100	
Summa å extra stat	—	—	—	547,100	
C. Dessutom: Extra anslag,					
avseende tiden 1 september—31 december 1913	—	—	—	18,000	
Summa S:rum	—	—	—	594,000	

Anm. 1. Såsom pensionsunderlag skall för ledamot gälla det belopp, vartill lönen uppgår efter avdrag av 600 kronor.

Anm. 2. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå ävensom å lönen avdragas 100 kronor.»

För upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet under år 1914 avsågs, enligt vad av det föregående framgår, förutom det ordinarie anslaget, av förslagsanslaget ett belopp av omkring 487,100 kronor. Stat för år 1914.

Det för år 1914 anvisade förslagsanslaget synes emellertid komma att betydligt överskridas. Kungl. Maj:t har nämligen den 31 december 1913, efter framställning av pensionsstyrelsen, för styrelsens avlöningar och omkostnader för år 1914, i vad desamma icke äro upptagna i ordinarie stat, fastställt stat, slutande å 814,700 kronor.

I fråga om de omständigheter, som torde komma att medföra den antydda ökningen av kostnader utöver vad som förut beräknats, tillåter jag mig hänvisa till statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1914 (sjätte huvudtiteln sid. 203—205).

Jag övergår nu till frågan om en mera definitiv organisation för pensionsstyrelsen och vad därmed äger sammanhang. Frågan om definitiv organisation av pensionsstyrelsen.

I sådant hänseende har pensionsstyrelsen uti underdånig skrivelse den 18 december 1913 angående avlönings- och omkostnadsstat för år 1915 framlagt förslag.

Löneregleringskommittén, till vilken ifrågavarande skrivelse remitterades, har sedermera hos pensionsstyrelsen begärt och från styrelsen fått mottaga en promemoria, avsedd att i vissa hänseenden närmare utveckla och komplettera styrelsens i nyssberörda skrivelse innehållna framställning.

Med underdånig skrivelse den 24 april 1914 har löneregleringskommittén överlämnat betänkande, delen XLIII, innefattande förslag i fråga om reglering av löneförhållanden m. m. beträffande pensionsstyrelsen.

I anledning av kommitténs förslag har slutligen pensionsstyrelsen den 11 maj 1914 avgivit underdånigt yttrande.

Innan jag närmare redogör för de förslag, som sålunda avgivits, må det tillåtas mig att i korthet angiva pensionsstyrelsens arbetsuppgifter ävensom meddela några siffror till belysande av det arbete, som åligger styrelsen.

Det mera regelbundet återkommande arbetet inom pensionsstyrelsen kommer i huvudsak att bestå av:

prövning av ansökningar om pension (understöd) och om höjning av redan beviljad pension, ärenden rörande sänkning av pension, uträk-

ning av pensionsbelopp, utfärdande av pensionsbrev samt uppgifter till postsparbanken angående beviljade pensioner;

registrering av obligatoriskt försäkrade personer och anteckning om de av dessa personer erlagda avgifter eller om försummelse att erlagga avgift;

handläggning av besvär, som av enskilda sakägare eller av kommuner och ombud anförts mot pensionsnämnds beslut, samt besvär över taxeringsnämnds beslut rörande fråga, huruvida någon skall på grund av varaktig oförmåga till arbete undantagas från erläggande av pensionsavgifter;

kontroll över postsparbankens redovisning angående utbetalda pensions- och understödsbelopp samt uträkning av kommuners och landstings andelar i pensionskostnaden och därmed förenat debiteringsarbete;

den frivilliga försäkringens administration;

försäkringsmatematiska undersökningar och beräkningar;

statistiska utredningar och undersökningar;

övervakande av pensionsnämndernas och ombudens arbete;

upplysningsverksamhet i förhållande till allmänheten och pensionsnämnderna (åtminstone under den första tiden); samt

verkets inre administration, uppgörande av förslag till organisationsplaner, redigerande av styrelsens årsberättelse, avgivande av utlåtanden och förslag i fråga om lagar och författningar rörande socialförsäkringen m. m.

Redan från verksamhetens början torde komma att framställa sig talrika frågor om ändring av bestämmelserna i pensionsförsäkringslagen, vilka frågor komma att i avsevärd grad upptaga pensionsstyrelsen och kräva omfattande undersökningar och förarbeten.

Antalet obligatoriskt försäkrade har med ledning av ålderdomsförsäkringskommitténs utredningar för år 1914 beräknats till omkring 3,020,000. Detta antal beräknas av pensionsstyrelsen för vart och ett av de närmast följande åren komma att ökas med omkring 20,000.

I fråga om antalet frivilligt försäkrade kunna icke några tillförlitliga uppgifter lämnas.

Antalet under året inkommande ansökningar om pension och pensionstillägg (understöd) samt om förhöjning av pensionstillägg (understöd) beräknas:

för år 1915	till omkring	35,000,
» » 1916	» »	37,500 och
» » 1917	» »	40,000.

Sammanlagda antalet pensionärer (understödstagare), vilket under år 1914 antagits komma att utgöra omkring 81,000, beräknas uppgå till:

vid slutet av år 1915 omkring	92,000,
» » » » 1916 »	103,000 och
» » » » 1917 »	113,000.

Antalet under året gjorda pensionsutbetalningar beräknas:

för år 1915 till omkring	420,000,
» » 1916 » »	490,000 och
» » 1917 » »	550,000.

Antalet pensionsdistrikt (pensionsnämnder) uppgår för närvarande till 2,654.

Antalet ortsombud är 1,217.

Antalet instruktionsombud är 42.

I sin förenämnda skrivelse den 18 december 1913 med förslag till avlönings- och omkostnadsstat för år 1915 har pensionsstyrelsen gjort framställning om uppförande å ordinarie stat av ett betydligt antal befattningar utöver dem, som vid 1913 års riksdag medgävos.

*Ordinarie
anställning
för ökat antal
befattnings-
havare.*

Vid uppgörande av sitt förslag hade nämligen styrelsen ansett nödvändigt, att redan från och med år 1915 uppfördes å ordinarie stat det minimiantal befattningar, som från och med nämnda år och allt framgent måste anses erforderligt för utförande av det styrelsen åliggande arbetet.

*Pensionssty-
relsen.*

Det vore enligt styrelsens mening av vikt, att personalen så snart som möjligt tillförsäkrades den fastare ställning, som ett uppförande å ordinarie stat medförde. Därigenom skulle styrelsen erhålla möjlighet att lättare rekrytera personalen och att kunna bibehålla dugliga tjänstemän. För övrigt vore det ju, yttrade styrelsen, en antagen princip, att arbete, som regelbundet återkomme och som således vore av ordinarie art, skulle utföras av ordinarie personal.

I den nämnda av pensionsstyrelsen till lönerogleringskommittén avgivna promemorian har uti ifrågavarande hänseende ytterligare framhållits, hurusom under de försök, styrelsen dittills gjort att förvärva dugliga arbetskrafter för ämbetsverkets räkning, visat sig möta stora svårigheter att med den rådande osäkerheten i avseende på verkets ställning kunna binda fullt kompetenta personer vid styrelsen. Det vore fara värt, att en och annan av de dugligare arbetskrafterna, som tagit anställning hos styrelsen och satt sig in i göromålen därstädes, komme att lämna styrelsen, därest icke, såsom ställts i utsikt, ordinarie anställning kunde beredas vederbörande från och med år 1915. I detta sammanhang erinrades, att en del av de av styrelsen anställda tjänstemännen allenast åtnjöte

tjänstledighet tills vidare under år 1914 från tjänsteställning, som av dem innehades i andra ämbetsverk.

Vid beräkningen av antalet befattningshavare, som skulle uppföras å ordinarie stat, hade styrelsen lagt till grund de för år 1915 beräknade siffrorna angående pensions-(understöds-)ansökningar, försäkrade o. s. v., och hänsyn hade därvid icke tagits till den stegring av dessa siffror, som år för år komme att äga rum. Styrelsen hade vidare upptagit allenast ett minimum av platser å ordinarie stat samt tänkt sig, att det arbete, som av denna personal icke hunne utföras, skulle verkställas av extra personal, amanuenser och extra kvinnliga biträden.

Skulle emellertid, yttrades vidare, en reducering av det utav styrelsen beräknade antalet ordinarie befattningshavare äga rum, bleve följden, att extra personal måste i än större utsträckning anlitas. Detta komme givetvis att utöva en menlig inverkan på arbetets behöriga utförande. Det låge i fråga om pensionsstyrelsens göromål vikt däruppå, att pensionsförsäkringslagens bestämmelser och de grunder, på vilka den vore byggd, noggrant iakttoges, att alla beräkningar skedde med den största försiktighet och att alla omständigheter i övrigt, som hade inflytande på försäkringen, beaktades, emedan eljest försäkringskostnaderna lätt kunde springa upp med avsevärt belopp utöver det beräknade. Det vore också därför av största vikt, att pensionsstyrelsen hade tillgång till en tillräcklig, vederbörligen kvalificerad personal och en personal, som kunde tillförsäkra styrelsen *kontinuitet* i arbetet. En avprutning på dessa anspråk kunde, såsom antytts, om arbetet till följd därav måste tagas mera summariskt, lätt föranleda högst avsevärda extra kostnader för det allmänna.

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén — som erinrar om de år 1913 av dåvarande departementschefen och riksdagen gjorda, i det föregående återgivna uttalanden beträffande vikten av någon tids erfarenhet, innan man skrede till ett definitivt ordnande av pensionsstyrelsens organisation — yttrar för egen del i nu ifrågavarande hänseende följande.

Givetvis måste med hänsyn till berörda uttalanden av såväl vederbörande departementschef som riksdagen starka skäl föreligga, för att, såsom pensionsstyrelsen föreslagit, redan under år 1914 beslut skulle fattas om uppförande av ett betydande antal ytterligare befattningar å ordinarie stat för styrelsen.

Styrelsen har — påpekar kommittén — i sådant hänseende särskilt framhållit svårigheten att kunna förvärva och bibehålla dugande arbetskrafter, därest icke ordinarie anställning kunde beredas dem.

Att stora olägenheter kunna uppstå, om nära nog alla befattningar inom pensionsstyrelsen även efter utgången av år 1914 skola behöva uppehållas av allenast extra befattningshavare, synes jämväl kommittén vara att befara.

Såsom ett nära liggande exempel på, huru ett dröjsmål uti ifrågavarande avseende kan verka, framhåller kommittén riks försäkringsanstalten. Till följd av ogynnsamma omständigheter hava nämligen befattningshavarna vid nämnda anstalt ännu icke beretts ordinarie anställning; också hava befattningshavare därstädes, i såväl högre som lägre grad, i avsevärt antal lämnat verket — något som lärer hava i synnerligen hög grad försvarat arbetet inom anstalten.

Det synes kommittén fördenskull vara av vikt, att pensionsstyrelsen, med de omfattande och maktpåliggande uppgifter, som äro denna styrelse anförtrodda, snarast möjligt erhåller en så fast organisation som kräves, för att styrelsen skall bliva i tillfälle att fungera på ett fullt tillfredsställande sätt. Det måste enligt kommitténs mening i sådant hänseende tillses, att styrelsen må kunna i tillräckligt antal förfoga över sådana stadigvarande arbetskrafter, som äro väl skickade för sina uppgifter, så att vid tillämpningen av pensionsförsäkringslagen må på ett rättvist och följdriktigt sätt tillvaratagas icke blott det allmännas utan även de enskildas berättigade intressen.

Om än kommittén sålunda ansett pensionsstyrelsen böra redan från och med år 1915 beredas ökat antal ordinarie arbetskrafter, har kommittén dock icke funnit sig kunna tillstyrka uppförande redan nu å ordinarie stat av ett så stort antal befattningar, som av pensionsstyrelsen ifrågasatts.

Uti sitt yttrande över lönerogleringskommitténs nu ifrågavarande betänkande har pensionsstyrelsen, såsom jag i det följande får tillfälle att närmare omnämna, vidhållit sin uppfattning beträffande det antal befattningshavare hos styrelsen, som med ingången av år 1915 borde uppföras å ordinarie stat. Emellertid har styrelsen — under framhållande av vikten att så stort antal som möjligt av de för styrelsen erforderliga tjänsterna med 1915 års ingång uppföres på ordinarie stat — anhållit, att, därest Kungl. Maj:t ej skulle finna sig kunna godkänna styrelsens förslag till ordinarie stat i dess helhet, frågans lösning av sådan anledning icke måtte fördröjas, utan proposition till denna riksdag avlätas om uppförande å ordinarie stat av det antal tjänstebefattningar, Kungl. Maj:t kunde finna vara av behovet påkallat.

Pensionsstyrelsen i anledning av kommitténs betänkande.

I likhet med såväl pensionsstyrelsen som lönerogleringskommittén har jag funnit starka skäl tala för att redan från 1915 års ingång ökat

Departementschefen.

antal befattningshavare hos pensionsstyrelsen må beredas ordinarie anställning. Önskligt hade naturligen varit, om man, på sätt min företrädare i ämbetet förutsatt och även 1913 års riksdag avsett, kunnat avvakta ännu någon tids erfarenhet, innan en dylik åtgärd vidtoges. Det är emellertid synnerligen stora och viktiga intressen, som skulle kunna komma att stå på spel, därest pensionsstyrelsen skulle under en längre tid framåt nödgas bibehålla den provisoriska organisation, som år 1913 beslutades. Mig synes det fördenskull vara ur statsekonomisk synpunkt fördelaktigast att så snart som möjligt bereda styrelsen den fasthet i organisation, som ett tillräckligt antal ordinarie arbetskrafter givetvis medför.

Dock anser jag, att man därvid bör gå tillväga med den största försiktighet och sålunda icke å stat uppföra flera befattningar, än som under alla förhållanden kunna anses oundgängligen erforderliga.

*Byråindelning
m. m.*

Jag övergår nu att närmare redogöra för den organisation av pensionsstyrelsen, som mitt förslag innebär, och vill jag därvid ock angiva vilka ordinarie befattningar, som därav skulle betingas.

Enligt av pensionsstyrelsen uppgjord plan, vilken i huvudsak redan tillämpas, skulle de styrelsen åliggande göromålen fördelas på följande sex ordinarie byråer, nämligen:

- en kanslibyrå,
- en byrå för yttre ärenden,
- två gransknings- och besvärbyråer (n:r 1 och n:r 2),
- en försäkringsteknisk samt
- en statistisk byrå.

Var och en av dessa byråer skulle förestås av en byråchef.

Det torde höra i detta sammanhang omnämnas, att av styrelsens nuvarande två ordinarie ledamöter den ene förestår den s. k. kanslibyrån och den andre den s. k. byrån för yttre ärenden. Övriga omförmälda fyra byråer förestås av extra ledamöter.

*Kanslibyrån.
Pensionsstyrelsen.*

Kanslibyrån skulle enligt pensionsstyrelsens förslag fördelas i tre särskilda avdelningar, nämligen en kansliavdelning, en registeravdelning och en bokföringsavdelning.

Till byrån skulle höra huvudsakligen följande uppgifter:

å *kansliavdelningen*:

handläggning av ärenden angående styrelsens organisation och personal samt förvaltningskostnader, framställningar till Kungl. Maj:t rörande lagar och författningar, kungl. remisser, i den mån de icke direkt beröra annan byrås verksamhetsområde;

ombesörjande av bokföring och redovisning av till styrelsen utanordnade medel, kassagöromål m. fl. administrativa och ekonomiska göromål;

å registeravdelningen:

registrering av inkomna ansökningar om pension eller understöd jämlikt lagen angående pensionsförsäkring, jämte allt det löpande arbete för komplettering av inkomna handlingar och uppgifter m. m., som står i samband med eller föranledes av nämnda registrering;

å bokföringsavdelningen:

handhavande av bokföringen beträffande beviljade pensioner, avräkning med postsparbanken och granskning av de från postsparbanken inkomna redovisningar rörande verkställda pensionsutbetalningar, uträkning i samråd med försäkringstekniska byrån av kommuners och landstings andelar i pensionstillägg och understöd.

Styrelsen framhåller särskilt, att en av de mera maktpåliggande uppgifterna för kanslibyrån torde vara handläggandet av inom styrelsen väckta eller till dess utredning och yttrande hänskjutna lag- och författningsfrågor rörande pensionsförsäkringen och socialförsäkringen i dess helhet ävensom frågor av mera allmän social natur, som kunna tänkas äga sammanhang med pensionsstyrelsens verksamhet.

Beträffande kanslibyråns uppgifter torde jag få i övrigt hänvisa till den mera detaljerade redogörelse, som finnes intagen å sid. 45—47 i löneregleringskommitténs betänkande i ämnet.

Pensionsstyrelsen har för kanslibyrån beräknat följande ordinarie befattningshavare, utom chefen för byrån:

å kansliavdelningen:

- 1 sekreterare, tillika ombudsman,
- 1 tjänsteman i första graden,
- 1 kvinnlig registrator, tillika bokförare och kassör,
- 1 kvinnligt biträde i högre (andra) grad samt
- 2 kvinnliga biträden i lägre (första) grad;

å registeravdelningen:

1 föreståndare (tjänsteman i första graden, för vilken dock av styrelsen avsetts ett tilläggsarvode),

- 1 kvinnligt biträde i högre (andra) grad samt
- 2 kvinnliga biträden i lägre (första) grad;

å bokföringsavdelningen:

1 föreståndare (tjänsteman i första graden, för vilken jämväl avsetts ett tilläggsarvode),

- 1 ytterligare tjänsteman i första graden,
- 1 kvinnlig bokhållare,

- 1 kvinnligt biträde i högre (andra) grad samt
- 2 kvinnliga biträden i lägre (första) grad.

Beträffande de åligganden, som enligt styrelsens plan skulle tillkomma förenämnda särskilda befattningshavare å kanslibyrån, har i pensionsstyrelsens förut omförmälda promemoria meddelats följande.

I fråga om den föreslagne sekreteraren anser styrelsen av redogörelsen för denna byrås uppgifter utan vidare framgå, att byråchefen å kanslibyrån behöver vid sin sida en juridiskt utbildad sekreterare (andra gradens tjänsteman), på vilken måste ställas ganska stora fordringar. Han måste sålunda biträda vid ledningen av arbetet å byråns olika avdelningar och vid de tider, då byråchefen har semester eller annan ledighet, t. ex. för beredande av större ärende eller för tjänsteresa, inträda såsom ersättare för denne.

Sekreteraren å denna byrå liksom sekreterarna (resp. förste aktuarier) å övriga byråer skulle i allmänhet åligga:

a) att i egenskap av byråchefens närmaste man biträda denne vid utövande av tillsyn över göromålen inom byrån samt såsom ersättare för byråchefen i dennes frånvaro handlägga ärenden av brådskande natur, som eljest ankomme på byråchefen;

b) att biträda byråchefen med verkställande av utredningar och uppgrändande av förslag;

c) att i de fall, då av annan överordnad icke meddelats bestämmelse därom, mellan byråns tjänstemän fördela förekommande göromål samt lämna erforderliga anvisningar för deras utförande;

d) att uppsätta skrivelser och utlåtanden i de ärenden, som för sådant ändamål överlämnas till honom;

e) att ansvara för expedieringen av alla å byråns föredragningslistor upptagna ärenden samt för upprättande av föredragningslistor och protokoll ävensom att samla och förvara dessa;

f) att enligt uppdrag eller förordnande i vissa fall avgöra eller föredraga särskilda ärenden samt tjänstgöra såsom tillfällig ledamot hos styrelsen; samt

g) att biträda vid redigeringen av den årsberättelse, som av styrelsen skall avgivas rörande dess verksamhet.

Särskilt skulle det åligga sekreteraren å kanslibyrån:

1) att i förekommande fall tjänstgöra som styrelsens ombudsman;

2) att öva tillsyn över kassagöromålen, bokföringen och redovisningen av pensionsstyrelsens inkomster och utgifter samt uträknandet av avlöningen till pensionsstyrelsens personal;

3) att föranstalta om granskning av samtliga de reseräkningar, som likvideras av styrelsen, samt av övriga till kanslibyrån hörande räkningar;

4) att ansvara för förändring av den i kungl. kungörelsen om verkställighet av lagen om civila tjänst innehavares rätt till pension föreskrivna matrikel över pensionsstyrelsens personal samt av pensionsliggare m. m.; samt

5) att biträda vid den slutliga redigeringen och tryckningen av styrelsens årsberättelse.

Den för byråns kansliavdelning upptagna första grads tjänstemannen (notarie) skulle särskilt åligga att verkställa de utredningar, som anförtros

honom, att uppsätta protokoll samt förslag till utlåtanden och skrivelser och i övrigt biträda sekreteraren med utförande av förekommande göromål ävensom att vårda styrelsens bibliotek. Därjämte skulle han hava att, om arbetet på byrån lämnar tid övrig, granska och föredraga samt deltaga i avgörandet av pensionsansökningar.

Registratorn och kassören skulle hava till åliggande:

- 1) att föra register och diarium över alla till styrelsens samtliga byråer inkommande ärenden från Kungl. Maj:t eller ämbetsverk samt alla till kanslibyrån hörande mål eller ärenden;
- 2) att omhänderhava styrelsens kassa;
- 3) att bokföra och redovisa styrelsens inkomster och utgifter;
- 4) att uträkna avlöningen till styrelsens personal;
- 5) att i behörig tid inleverera från styrelsens befattningshavare innehållna pensionsavgifter och avgifter till civilstatens änke- och pupillkassa;
- 6) att samla och förvara koncepten till samtliga från styrelsens byråer utgående skrivelser till Kungl. Maj:t, departement och ämbetsmyndigheter ävensom alla kanslibyrån tillhörande koncept; samt
- 7) att samla och förvara till styrelsen inkommande kungl. brev och skrivelser från departement och ämbetsmyndigheter ävensom däröver föra särskild förteckning.

Det för byråns kansli upptagna kvinnliga biträdet av högre (andra) grad, som skall hava förvärvat färdighet i stenografering, är avsett att användas vid korrespondensen å byrån, att biträda vid utredningar och förande av liggare och matriklar m. m.

De två kvinnliga biträdena av lägre (första) grad skulle utföra renskrivningsarbete samt biträda med kontrollräkningar och registers förande m. m.

Föreståndaren för registeravdelningen skulle åligga;

- 1) att öva närmaste tillsynen över avdelningens arbete och ansvara för detsamma behöriga utförande;
- 2) att i diariet över inkomna pensionsansökningar införa erforderliga anteckningar;
- 3) att upplägga registerkort angående inkomna ansökningar om pension och tillse, att å korten verkställdes föreskrivna anteckningar;
- 4) att, därest ansökningar inkomme före besvärstidens utgång, inhämta upplysning från vederbörande pensionsnämnd, huruvida besvär anförts, och i vissa fall återsända ansökningarna till pensionsnämnden jämte skriftligt meddelande i ämnet samt att, då ansökningshandlingarna vore ofullständiga, tillse, att erforderliga kompletterande uppgifter införades;
- 5) att låta enligt givna föreskrifter å registerkorterna införa de olika anteckningar, som föranledas av meddelade beslut om avslag å eller återförvisning av pensionsansökningar eller om beviljande av pension (understöd); samt
- 6) att ordna och förvara samtliga registerkort och ansökningsakter. (Det skulle ingå i föreståndarens åligganden, att, då ansökning inkommer, tillse, huru-

vida pension förut beviljats, samt att, då fråga uppstår om ökning, minskning eller indragning av pension, tillhandahålla samtliga till styrelsen inkomna handlingar rörande den ifrågavarande pensionären.)

Då föreståndaren för registeravdelningen synes bliva strängt upptagen av ledningen av och kontrollen över det vidlyftiga löpande arbetet å avdelningen vore det av vikt, att han vid sin sida äger pålitliga och väl kvalificerade biträden. Det arbete, som särskilt skulle komma att åligga det för registeravdelningen avsedda kvinnliga biträdet av högre (andra) grad, skulle huvudsakligen vara att biträda vid kontrolleringen av registerkort, att behörigen på sina platser insätta samt öva uppsikt över det betydliga antalet registerkort (detta antal beräknas med tiden komma att uppgå till c:a 600,000) ävensom de å avdelningen förvarade ansökningsakterna.

De två kvinnliga biträdena av lägre (första) grad skulle sysselsättas med utskrivning av registerkort samt utföra i övrigt erforderligt skrivarbete och biträda vid kollationering.

Föreståndaren för bokföringsavdelningen skulle åligga:

1) att öva närmaste tillsynen över avdelningens arbete och ansvara för detsammans behöriga utförande;

2) att bokföra samtliga beviljade avgiftspensioner, pensionstillägg och understöd (inberäknat ändringar, höjning eller minskning av beviljad pension);

3) att, sedan å försäkringstekniska byrån det årliga beloppet av pension, pensionstillägg eller understöd blivit bestämt, uträkna vad därav skulle utgå vid första utbetalningstillfället;

4) att till postsparbanken lämna erforderliga uppgifter angående beviljade pensioner;

5) att kontrollera postsparbankens redovisningar över utbetalda pensioner;

6) att till pensionsnämndernas ordförande lämna uppgifter om beviljade pensioner (särskilt angående pensionstillägg och understöd) samt föranstalta om utfärdade pensionsbrevs översändande till nämnda ordförande för att tillställas pensionärerna; samt

7) att under samarbete med försäkringstekniska byrån uträkna kommuners och landstings andelar i pensionskostnaden samt ombesörja bokförandet och debiteringen av de bidrag, som skulle gäldas av kommuner och landsting.

För de enligt styrelsens mening omfattande och maktpåliggande uppgifter, som skulle åligga bokföringsavdelningen, har styrelsen beräknat en första grads tjänsteman såsom föreståndarens närmaste man samt en kvinnlig bokhållare. Dessa skulle hava att biträda föreståndaren och självständigt utföra vissa delar av arbetet. Tjänstemannen i första graden skulle särskilt hava att ombesörja erforderlig skriftväxling och biträda med kontrollarbete.

Det för avdelningen upptagna kvinnliga biträdet av högre (andra) grad skulle jämväl biträda med bokförings- och uträkningsarbeten.

De två kvinnliga biträdena av lägre (första) grad skulle verkställa erforderliga anteckningar, utföra skrivarbeten m. m.

ning, att för utförande av desamma redan från början erfordras en särskild byrå med ett avsevärt antal ordinarie befattningshavare; och har kommittén i huvudsak icke funnit något att erinra mot det för denna byrå avsedda antalet sådana befattningshavare.

Beträffande de föreslagna tjänstemännen i första graden har det dock synts kommittén, som skulle man åtminstone tills vidare kunna å bokföringsavdelningen åtnöjas med allenast en sådan tjänsteman, nämligen föreståndaren för avdelningen. De göromål, som pensionsstyrelsen ansett särskilt skola åligga den andra tjänstemannen i första graden å denna avdelning, nämligen att ombesörja erforderlig skriftväxling och biträda med kontrollarbete, skulle nämligen enligt kommitténs mening kunna anförtros åt en amanuens.

Vad angår de av kommittén föreslagna avlöningsförmånerna till de ordinarie befattningshavarna å denna byrå, blir jag i tillfälle att senare få redogöra därför, men anser jag mig i detta sammanhang böra omnämna, att kommittén ansett den föreslagna kvinnliga bokhållarbefattningen å bokföringsavdelningen kunna bestridas av ett kvinnligt biträde i andra graden.

Gentemot kommitténs nyssberörda förslag att ersätta en första gradens tjänsteman å kanslibyråns bokföringsavdelning med en amanuens har pensionsstyrelsen anfört följande.

Pensions-
styrelsen.

De göromål, som denne tjänsteman kommer att utföra, skola visserligen närmast utgöras av att ombesörja erforderlig skriftväxling och att biträda med kontrollarbete; och låter det måhända tänka sig, att dessa göromål tills vidare kunna anförtros åt en extra tjänsteman, om också en sådan anordning skulle strida mot principen, att ordinarie arbete bör utföras av ordinarie personal. De förenämnda göromålen äro emellertid icke de enda, som komme att åvila denne tjänsteman. Han kommer även att hava andra mera maktpåliggande uppgifter så till vida, som det måste åligga honom att biträda föreståndaren för bokföringsavdelningen med ledningen och övervakandet av denna avdelnings arbete i dess helhet samt att vid behov inträda som dennes ställföreträdare, för vilket ändamål han bör vara väl insatt i avdelningens alla omfattande göromål, bland vilka ingår det synnerligen viktiga och krävande arbetet med uträkningen och debiteringen av kommunernas och landstingens bidrag till försäkringskostnaderna. Då vidare, enligt kommitténs förslag, föreståndaren icke skulle, såsom avsett varit, få till sitt förfogande en kvinnlig bokhållare, blir det enligt styrelsens mening av ännu större vikt, att man genom erbjudande av ordinarie avlöningsförmåner kan för nu ifrågavarande befatt-

ning förvärva och bibehålla en därtill fullt kompetent person. Styrelsen har under åberopande härav vidhållit sin mening angående behovet av det antal första gradens tjänstemän å kanslibyrån, som dess ovannämnda framställning upptager.

Departementschefen.

I fråga om det antal ordinarie befattningshavare, som skulle avses för den föreslagna kanslibyrån, råder icke annan skiljaktighet mellan pensionsstyrelsen och kommittén, än att pensionsstyrelsen för bokföringsavdelningen föreslagit två första gradens tjänstemän, medan enligt kommitténs mening den ene av dem skulle kunna tills vidare undvaras. Vad styrelsen anfört till stöd för sitt förslag i nämnda hänseende har visserligen givit mig den uppfattningen, att styrelsen alldeles icke saknat fog för sin hemställan om uppförande å stat av bägge de ifrågavarande befattningarna. Då jag emellertid å andra sidan anser, att den allra största försiktighet bör iakttagas i fråga om inrättande redan nu av ordinarie befattningar i styrelsen, synes mig, som skulle man, på sätt kommittén antagit, kunna tills vidare å bokföringsavdelningen åtnöjas med allenast en första gradens tjänsteman. Visar sig framdeles behovet av ytterligare en dylik tjänsteman å byrån stadigvarande, får då särskild framställning göras om uppförande å ordinarie stat av ännu en sådan befattning.

I övrigt har jag icke något att erinra mot det av pensionsstyrelsen föreslagna antalet ordinarie befattningshavare å kanslibyrån.

Enligt mitt förslag, vilket överensstämmer med kommitténs, skulle alltså å denna byrå finnas följande ordinarie personal:

- 1 ledamot (chef för byrån),
- 1 tjänsteman i andra graden (sekreterare och ombudsman),
- 3 tjänstemän i första graden samt
- 11 kvinnliga befattningshavare.

Beträffande avlöningsförmånerna för dessa befattningshavare hänvisar jag till det följande.

Byrån för yttre ärenden.

Pensionsstyrelsen.

I fråga om den av pensionsstyrelsen föreslagna byrån för yttre ärenden må av styrelsens förenämnda promemoria återgivas följande.

Denna byrå skulle särskilt hava att övervaka och leda pensionsnämndernas och ombudens verksamhet. Det vore givet — yttras det i promemorian — att, om med försäkringen skulle uppnås det därmed avsedda ändamålet och om kostnaderna skulle hålla sig inom vederbörliga gränser samt arbetet inom pensionsstyrelsen icke bliva allt för betungande, man av pensionsnämnderna och ombuden måste fordra ett insiktsfullt och noggrant arbete. Viktigt vore därför, att vederbörliga nämnders ordförande och

ledamöter samt ombuden bleve väl insatta i sitt arbete och erhöle en riktig syn på betydelsen av detta arbete. Det krävdes därför, att pensionsstyrelsen lämnade erforderliga instruktioner och tillförlitlig vägledning åt de lokala myndigheterna.

Byrån måste följa de olika pensionsnämndernas och ombudens verksamhet och söka förvärva en ingående kännedom om deras sätt att handlägga förekommande ärenden. Byrån skulle verka för en likformig behandling ute i orterna av pensionsärenden samt ingripa, om den funne, att på det ena eller andra hållet försummelse ägde rum eller att slentrian eller en oriktig praxis hölle på att få rotfäste.

Vidare vore förutsatt, att chefen för denna byrå skulle i så stor utsträckning som möjligt tjänstgöra såsom ledamot vid behandling av besvärsmål och då fråga uppstode om lagligheten av pensionsnämnds beslut.

Under denna byrå skulle höra pensionsstyrelsens s. k. upplysningsbyrå, vilken hade till uppgift att stå pensionsnämndernas ordförande och ledamöter, styrelsens instruktionsombud och Ortsombud, tidningspressen och den stora allmänheten till tjänst vid besvarandet av förfrågningar angående pensionsförsäkringslagens tillämpning m. m.

Enligt den av Kungl. Maj:t fastställda instruktionen för pensionsnämnderna § 2 e) åläge det inom varje pensionsdistrikt nämnden, dess ordförande och ledamöter att söka verka för åtgärders vidtagande ej mindre till förebyggande av nedsättning eller förlust av arbetsförmågan än även, vid redan inträdd dylik nedsättning eller förlust, till arbetsförmågans höjande eller återställande.

Den uppgift, som sålunda i instruktionen ålagts pensionsnämnderna, vore, enligt vad i promemorian framhållits, såväl ur allmän social synpunkt som för pensionsförsäkringen av en långt gående betydelse. Det syntes ej heller dröja länge, innan hos oss, liksom i Tyskland, lagbestämmelser i ämnet komme att meddelas. En viktig uppgift bleve det därför för pensionsstyrelsen att verka i sådan riktning. Men det åläge ock pensionsstyrelsen att söka omsätta ovannämnda i instruktionen för pensionsnämnderna intagna bestämmelse i praktiskt resultat, och ankomme det närmast på chefen för byrån för yttre ärenden, som stode i livlig kontakt med vederbörande i orterna, att hava sin uppmärksamhet riktad å denna sak samt tillse, att de åtgärder, som nu vore möjliga att vidtaga, komme till utförande.

För att kunna uppfylla de krav, som ställdes på denna byrå i fråga om vägledning m. m. för de lokala myndigheterna, vore nödvändigt, att byråns chef och tjänstemän i så stor utsträckning som möjligt företoge inspektionsresor och att i detta avseende tillsäges, att så vitt möjligt alla

pensionsnämnder och ombud med icke allt för långa mellanrum besöktes. Då pensionsdistriktens antal uppginge till över 2,600, vore det uppenbart, att ifrågakarande inspektionsresor skulle taga mycken tid i anspråk.

Den erfarenhet, som styrelsen genom inspektionsresor och den närmare kontakten med de lokala myndigheterna förvärvade, borde kunna bliva av stort värde genom att giva uppslag till nödiga ändringar i pensionsförsäkringslagen och genomförandet av praktiska reformer i förvaltningsarbetet.

För denna byrå hade styrelsen beräknat följande ordinarie befattningshavare:

- 1 sekreterare,
- 2 första gradens tjänstemän (notarier),
- 1 kvinnligt biträde av högre (andra) grad,
- 2 kvinnliga biträden av lägre (första) grad.

Sekreteraren å byrån skulle särskilt åligga:

att vara byråchefens ersättare, i vilken egenskap han ansetts komma att tagas i anspråk i ganska stor omfattning till följd av chefen för denna byrå åliggande inspektions- och andra tjänsteresor;

att biträda med inspektion av styrelsens ombud och inhämta kännedom om pensionsärendenas handläggning ute i orterna;

att ansvara för besvarandet av till styrelsens upplysningsbyrå ingående förfrågningar; samt

att samla material till och biträda vid uppsättandet av styrelsens meddelanden till pensionsnämnder och styrelsens instruktions- och ortsombud; dessa meddelanden komme jämväl att innefatta sådana styrelsens beslut i pensionsärenden, som kunde anses tjäna till vägledning för pensionsnämnderna och ombuden.

Notarierna skulle särskilt åligga att biträda vid verkställandet av utredningar samt att uppsätta protokoll och förslag till utlåtanden och skrivelser, jämväl sådana, som utgjorde svar å till upplysningsbyrån inkomna förfrågningar, varjämte de skulle, om och i den mån sådant medhunnas, granska och föredraga samt deltaga i avgörandet av pensions- och understödsansökningar.

Det kvinnliga biträdet av högre (andra) grad, som skulle vara stenograf, skulle biträda med den å byrån förekommande skriftväxlingen, föra liggare över pensionsnämnder och ombud m. m.

De två kvinnliga biträdena av lägre (första) grad skulle ombesörja renskrivning samt å byrån förekommande expeditionsgöromål.

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén har beträffande den föreslagna byrån för yttre ärenden och de för densamma avsedda uppgifter anfört, att det visserligen syntes kommittén, som skulle en särskild avdelning inom pensionsstyrelsen med i huvudsak dylika uppgifter vara till gagn och av behovet påkallad under den närmaste tiden och intill dess nödig erfarenhet och stadga vunnits i avseende å pensionsnämnders och vederbörande ombuds arbeten. Enligt kommitténs mening låter det emellertid tänka sig, att

framdeles de åligganden av mera stadigvarande natur, som ansetts skola tillkomma den ifrågavarande byrån, skulle kunna övertagas av annan eller andra byråer i pensionsstyrelsen, måhända med någon förstärkning av arbetskrafterna inom vederbörande byrå.

I varje fall har kommittén icke funnit sig övertygad om lämpligheten av att för närvarande å stat uppföres ett antal ordinarie befattningshavare, avsedda för byrån för yttre ärenden.

Befattningshavare, som må befinnas tills vidare erforderliga för utförande av de för denna byrå avsedda arbetsuppgifter, anser kommittén vid sådant förhållande böra avlönas av anslag å extra stat; dock att givetvis hinder icke bör möta att, om så anses gagneligt och såsom för närvarande är fallet beträffande byråns föreståndare, ordinarie tjänsteman inom styrelsen tills vidare placeras å denna byrå, blott härigenom icke föranledes någon ökning av antalet ordinarie befattningshavare i styrelsen.

I anledning av vad kommittén sålunda anfört beträffande byrån för yttre ärenden, har pensionsstyrelsen — under hänvisning till vad i styrelsens promemoria yttrats angående byråns verksamhet och uppgifter — anfört, att det enligt styrelsens mening icke borde kunna vara något tvivel om, att icke de uppgifter, som nu åligga denna byrå, allt framgent komma att upptaga en betydande del av styrelsens tid och arbete. Visserligen skulle det, yttrar styrelsen, kunna förefalla, som om det upplysningsarbete, styrelsen har att utföra och som i främsta runnet åligger byrån för yttre ärenden, borde komma att minskas med varje år som går, men å andra sidan är anledning antaga att den nyligen påbörjade folkpensioneringen kommer att vara stadd i ständig utveckling. Nya områden för dess verksamhet komma att uppstå och nya bestämmelser komma att meddelas. Allt detta nödvändiggör för styrelsen att genom ett oavbrutet upplysningsarbete sätta såväl ortsmyndigheterna som den stora allmänheten in i alla dessa nya förhållanden. Skulle det mot förmodan visa sig, att byråns arbetsbörda vissa tider vore för ringa för dess personal, anser styrelsen detta till och med innebära en viss fördel, nämligen så till vida, att personalens lediga tid kunde utfyllas med att den finge deltaga i behandlingen av de årligen i antal tillväxande pensionsansökningarna jämte besvärsmålen. Det är naturligtvis, säger styrelsen, av stor vikt för byråns personal att äga en ingående kännedom om pensionsärendenas behandling, därest byrån skall kunna på tillfredsställande sätt fylla sina arbetsuppgifter. Genom en dylik anordning skulle ock det av styrelsen tidigare uttalade önskemålet, att ordinarie personal bör i största möjliga omfattning användas vid pensionsärendenas behandling vinna beaktande. Redan nu finner styrelsen det nämligen kunna med visshet

Pensionsstyrelsen.

sägas, att gransknings- och besvärbyråerna icke hinna behandla den stora mängden inkommande ärenden. I fråga om byrån för yttre ärenden synes det styrelsen i fullt lika hög grad som beträffande styrelsens övriga byråer galla vad kommittén, på sätt förut nämnts, uttalat angående viktigen av att äga en fast organisation och möjlighet att förfoga över stadigvarande arbetskrafter. Ett rätt fullgörande av yttre byråns uppgifter är enligt styrelsens mening i alldeles särskild grad ägnat att befrämja en följdriktig och rättvis tillämpning av pensionsförsäkringslagen, varigenom åter icke blott det allmännas, utan även de enskildas intressen kunna bättre tillvaratagas. En överflyttning, i enlighet med vad kommittén synes hava tänkt sig, av byråns göromål till annan eller andra byråer inom styrelsen, anser styrelsen med hänsyn till omfattningen av det arbete, som redan åligger de övriga byråerna, icke låta sig göra. En dylik anordning skulle ovillkorligen medföra ett tillbakasättande antingen av dessa byråers ordinarie uppgifter eller av de icke mindre viktiga funktioner, som nu tillkomma yttre byrån — i såväl ena som andra fallet till skada för pensionsstyrelsens verksamhet i dess helhet och därigenom också för hela folkpensioneringssaken. Med visshet kan, säger styrelsen, för övrigt förutses, att ett tillbakasättande av yttre byråns upplysnings- och inspektionsverksamhet i längden skulle komma att visa sig menligt för gransknings- och besvärbyråernas arbete. Styrelsen kan således icke annat än finna det högst beklagligt, om personalen å byrån för yttre ärenden icke skulle, på sätt styrelsen hemställt, med 1915 års ingång komma på ordinarie stat.

Departement-
schefen.

Huruvida den föreslagna byrån för yttre ärenden bör för närvarande utrustas med ordinarie arbetskrafter, därom äro, såsom nämnts, pensionsstyrelsen och löneregeringskommittén av olika meningar.

De skäl, som å vardera sidan anförts, hava synts mig så vägande, att jag känt mig synnerligen tveksam, huru i nämnda hänseende lämpligen bör förfaras.

Å ena sidan hava de arbetsuppgifter, pensionsstyrelsen avsett för denna byrå, synts mig vara av den allra största vikt för pensionsförsäkringens lyckliga genomförande och vidare utveckling. Därest jag hade att allenast ur nämnda synpunkt bedöma föreliggande spörsmål, skulle jag icke tveka att biträda pensionsstyrelsens förslag.

Emellertid torde det å andra sidan icke kunna bestridas att, såsom kommittén antytt, byråns huvudsakliga arbetsuppgifter hava sin största betydelse under den första tiden av pensionsförsäkringslagens tillämpning och att alltså byråns arbetsuppgifter framdeles kunna inskränkas, i den mån arbetet med pensionsförsäkringen vinner nödig stadga.

Om det också med ganska stor visshet kan förutses, att arbetet å andra byråer inom en ej avlägsen framtid vuxit i sådan grad, att dessa byråer måste på ett eller annat sätt beredas någon lättnad och sålunda befattningshavare å byrån för yttre ärenden kunna erhålla full sysselsättning, synes mig dock, att man bör avvakta ytterligare någon tids erfarenhet för att kunna bättre bedöma, om och i vad mån det må anses behöfligt att för ifrågavarande byrå å stat uppföra ordinarie befattningar. Giver kommande erfarenhet vid handen, att otvetydigt stadigvarande behov av denna byrå föreligger, får särskild framställning då göras om dess uppförande å ordinarie stat.

I likhet med löneregleringskommittén finner jag mig alltså för närvarande böra förorda, att befattningshavare, som må befinnas tills vidare erforderliga för utförande av de för byrån för yttre ärenden avsedda arbetsuppgifter avlönas av anslag å extra stat. Såsom kommittén ock framhållit, bör emellertid hinder icke möta att tills vidare placera ordinarie tjänsteman å denna byrå, förutsatt dock att härigenom antalet ordinarie befattningshavare i sin helhet icke ökas.

Enligt 16 § av lagen om allmän pensionsförsäkring skola — där ändring sökes i taxeringsnämnds beslut rörande fråga, huruvida någon skall på grund av varaktig oförmåga till arbete undantagas från erläggande av pensionsavgift — dessa besvär anföras hos pensionsstyrelsen.

Gransknings- och besvärbyråerna.

Ändring i pensionsnämnds beslut må, enligt 28 § av nämnda lag, sökas hos pensionsstyrelsen. Över pensionsstyrelsens beslut må klagan ej föras av enskild sakägare. Justitiekanslern eller, efter dennes medgivande, kommun, pensionsnämnds ordförande och för pensionsdistrikt av pensionsstyrelsen eller landsting utsedda ombud må genom besvär söka ändring i pensionsstyrelsens beslut hos Konungen.

Finnes pensionsnämnds beslut i anledning av ansökning rörande pension strida mot nu ifrågavarande lag, äger pensionsstyrelsen jämlikt 30 § av lagen att, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, återförvisa ärendet till förnyad prövning. Vad sålunda och i övrigt stadgats i sistnämnda paragraf gäller i tillämpliga delar jämväl om ärende rörande ökning, minskning eller indragning av pension.

De av pensionsstyrelsen föreslagna två ordinarie gransknings- och besvärbyråerna skulle hava att handlägga besvärsmål, som anhängiggöras hos styrelsen, ävensom att, oberoende av besvär, granska och pröva ansökningsärenden av förut angivna slag. Därjämte skulle till dessa byråers handläggning höra avgivande av utlåtanden i anledning av besvär över pensionsstyrelsens beslut i pensionsärenden.

I fråga om sättet för handläggningen inom pensionsstyrelsen av förenämnda ansökningsärenden och besvärsmål har jag inhämtat, att handläggningen i allmänhet sker enligt följande normer.

Av en ledamot och en annan tjänsteman, tillika föredragande, avgöras sådana ansökningsärenden, som röra fastställandet av pensionsnämnds beslut, då ledamoten och föredraganden äro ense om beslutet.

Däremot deltaga två ledamöter och en föredragande tjänsteman i avgörandet av

1:o nyss angivna ansökningsärenden, då ledamoten och föredraganden icke blivit ense om avgörandet;

2:o frågor om återförvisning till pensionsnämnd jämlikt 30 § i lagen; samt

3:o besvärsmål.

Uppstå i dessa fall skiljaktiga meningar, fattas beslutet genom omröstning i den ordning, allmänna lagen stadgar angående omröstning till dom.

Att märka är emellertid att, om ett mål eller ärende anses vara av principiell betydelse, detsamma plägar upptagas till behandling av styrelsen in pleno.

Med tillämpandet av nu angivna förfaringssätt kommer givetvis det största antalet ärenden att avgöras av två tjänstemän.

Av det sagda framgår, att vid prövning av vanliga ansökningsärenden, däri vid avgörandet inom styrelsen meningsskiljaktighet ej yppar sig, icke anses föreligga »fråga om lagligheten av pensionsnämnds beslut», såsom ordalagen lyda i 3 § av lagen om allmän pensionsförsäkring. Att den tolkning av lagrummet, som sålunda följes inom styrelsen, torde stå i full överensstämmelse med vad som vid tillkomsten av ifrågavarande bestämmelse varit åsyftat, framgår av den utav föredragande departementschefen år 1913 åberopade promemoria av regeringsrådet Lindstedt, enligt vilken promemoria »ansökningar tillhörande den stora massan mera enkla mål skulle kunna avgöras av tvenne tjänstemän» (återgivet å sid. 4 härovan).

Fråga om
kvinnliga
föredragande.

Enligt pensionsstyrelsens föreliggande förslag skulle granskningen och föredragningen av dessa mål och ärenden i allmänhet verkställas av första gradens tjänstemän, notarier, eller mera undantagsvis av andra gradens tjänstemän, sekreterare.

Inom löneregleringskommittén har emellertid ifrågasatts, huruvida ej granskningen och föredragningen av ifrågavarande ansökningsärenden skulle kunna i större eller mindre omfattning anförtros åt kvinnliga biträden. Såsom skäl härför har anförts, att ifrågavarande arbete skulle vara av skärligen enkel beskaffenhet, särskilt sedan detsamma fortgått någon tid och därvid vissa principer för prövningen av dessa ärenden blivit fastslagna.

I fråga om användande av kvinnliga biträden för nämnda arbete har emellertid från pensionsstyrelsens sida invänts, bland annat, följande.

Om än flertalet pensionsansökningar bleve av den art, att vid deras behandling ej mötte några svårigheter, komme likväl ett avsevärt antal sådana ärenden att ställa så stora krav på granskarens omdöme och skarpsinne, att det i regel behövdes en skolad jurist eller annan på grund av utbildning och erfarenhet med en sådan jämnställd person för att på ett tillfredsställande sätt verkställa granskningen och föredragningen.

Då vederbörande ledamot hade att behandla ett synnerligen stort antal ärenden, måste han hava till sitt förfogande medhjälpare, på vilka han fullkomligt kunde lita. Beträffande flertalet ärenden måste nämligen ledamoten, därest han skulle kunna medhinna sitt arbete, nöja sig med att underkasta dem en mera summarisk eftergranskning.

Skulle på grund av bristande kompetens hos dem, som hade att bereda och föredraga ärendena, ansökningar bifallas, utan att skäl därtill föreläge, eller pensioner beviljas till högre belopp än vederbort, kunde detta lätteligen leda till kostnader, som årligen med mycket betydande belopp överstege vad som rätteligen bort utgå.

Vad besvärsmålen beträffar, har pensionsstyrelsen ansett det uppenbart, att föredragningen av dessa företrädesvis borde anförtros åt personer med juridisk utbildning; i främsta rummet hade man därtill avsett sekreterare. Förhållandet vore emellertid, att de omständigheter, som genom besvär komme under styrelsens prövning, ofta förekomme i de vanliga ansökningarna, och dessa omständigheter skulle av styrelsen upptagas till prövning, även om besvär ej anförts. I sådana fall bleve det mången gång betydligt svårare att bedöma dessa omständigheter, emedan då i regel den utredning saknades, som förebragtes i besvärsmål. Vid behandlingen av sådana ansökningsärenden måste därför, enligt styrelsens mening, minst lika stora krav ställas på föredraganden som vid behandlingen av besvärsmål.

Pensionsstyrelsen har icke heller kunnat godtaga ett sådant tillvägagångssätt, att visserligen föredragningen av svårare ansökningsärenden skulle anförtros åt särskilt kvalificerade personer, men den stora mängden av enkla ärenden föredragas av kvinnliga biträden. En sådan anordning skulle förutsätta, att alla inkomna ansökningar först underkastades en förberedande granskning för bedömande av ärendenas beskaffenhet. Då emellertid för denna granskning skulle krävas synnerligen väl kvalificerade personer, har styrelsen ansett någon kostnadsminskning icke vara att vinna genom en sådan anordning.

För övrigt syntes det böra bemärkas, att det här gällde att avgöra

enskilda personers på gällande lag grundade rätt till pension, till vilken stat och kommun lämnade bidrag.

De erinringar, som sålunda från pensionsstyrelsens sida framställts mot användandet av kvinnliga biträden för granskning och föredragning av pensionsansökningar, hava synts kommittén vara av den beskaffenhet, att kommittén icke tilltrott sig att för närvarande föreslå en dylik anordning. Kommittén har dock ansett tanken därpå icke böra helt och hållet uppgivas. Det har nämligen förefallit kommittén, som borde försök göras med berörda anordning för att vid framdeles uppkommande spörsmål om ökning av antalet tjänstemän i första graden hos pensionsstyrelsen det må kunna tagas under överbägande, huruvida icke å gransknings- och besvärbyråerna vissa tjänster i nämnda grad skulle kunna ersättas med kvinnliga biträdesbefattningar.

Personal.
Pensionsstyrelsen.

Pensionsstyrelsen har tänkt sig, att den ordinarie personalen å de bägge gransknings- och besvärbyråerna skulle utgöra — förutom 2 ledamöter såsom chefer för var sin byrå — 2 sekreterare, 8 notarier, 1 kvinnligt biträde av andra grad och 2 kvinnliga biträden av första grad.

Med hänsyn emellertid till det stora antal ärenden, som skulle komma på dessa byråer, har förutsatts, att extra ledamöter eller chefer för andra byråer i styrelsen, i den mån deras tid sådant medgäve, skulle övertaga en del av dessa ärenden.

Det har av styrelsen beräknats, att antalet inkommande pensionsärenden, tillhörande nu ifrågavarande byråer, skulle — oavsett besvär över taxeringsnämnds beslut angående avgiftsskyldighet — komma att under år 1915 uppgå till mellan 30,000 och 40,000, vilket antal emellertid antagits komma att sedermera år från år ökas.

I fråga om de särskilda åligganden, som styrelsen tänkt sig för nämnda befattningshavare, har pensionsstyrelsen meddelat följande.

Sekreterare skulle särskilt åligga:

1) att infordra förklaringar, upplysningar, yttranden och uteblivna uppgifter samt att meddela under styrelsen ställda organ förekommande erinringar;
2) att, i den mån övriga göromål å byråerna det medgäve, föredraga besvärsmål;

3) att avgiva förslag till utlåtanden i anledning av besvär över styrelsens beslut eller i andra ärenden, i vilka utlåtanden skulle avgivas från byråerna;

4) att ombesörja och ansvara för att beslut i ärenden tillhörande byråerna bleve utan dröjsmål expedierade; vartill skulle höra bland annat:

att ansvara för att handlingarna i de ärenden, i vilka sökande förklarats berättigade till pension, bleve överlämnade till försäkringstekniska byrån för pensionsbeloppets uträknande;

att i de fall, då ansökning blivit avslagen, uppsätta skrivelse till veder-

börande pensionsnämnd med underrättelse om beslutet, samt att till pensionsnämnd översända ansökning, som blivit återförvisad till nämnden för ny behandling, och uppsätta skrivelse därom; ävensom

5) att samla och bearbeta sådana styrelsens och Kungl. Maj:ts beslut i pensionsärenden, som kunde vara av vikt för ett enhetligt avgörande av dylika ärenden inom pensionsstyrelsen och hos pensionsnämnderna.

Dessutom skulle det åligga sekreterare å gransknings- och besvärbyråerna att handhava samtliga de expeditionsgöromål, vilka rörde uttagande från och återlämnande till registeravdelningen av ansökningshandlingar.

De göromål, som skulle vila å sekretariatet vid ifrågavarande byråer, vore enligt styrelsens mening av betydlig omfattning och vikt.

Beträffande först sekretariatets uppgift att infordra upplysningar, yttranden och uteblivna uppgifter, hade av dittills inkomna ansökningar redan visat sig, att detta arbete komme att bli av högst betydlig omfattning. De inkomna ansökningarna hade sålunda i mycket stor utsträckning visat sig lida av brister både i formellt och sakligt avseende, vilket med all tydlighet pekade hän på en vidlyftig korrespondens med pensionsnämndsordförandena för ansökningshandlingarnas och pensionsnämndsbeslutens nödiga komplettering.

Det erinrades, att en del av denna korrespondens eller den, som avsåge återsändande av handlingar, vilka emot lagens föreskrift insänts före besvärstidens utgång, samt infordrande av i ansökningshandlingarna åberopade men ej insända handlingar m. m., hade uppdragits åt registeravdelningen, dock i förekommande fall efter samråd med sekretariatet å nu ifrågavarande byråer. Infordrandet av erforderliga kompletteringar i övrigt, vilkas behövlighet framginge först vid en närmare granskning av varje särskilt ärende, eller den huvudsakliga korrespondensen i nu ifrågavarande avseende hade däremot ansetts böra tillhöra gransknings- och besvärbyråerna samt åläggas sekreterarna med biträde av vederbörande notarie. Särskilt vore att beakta de skrivelser, som stode i samband med ett ärendes återförvisande till vederbörande pensionsnämnd för ny behandling. Dessa skrivelser, som säkerligen komme att uppgå till ett avsevärt antal, skulle innehålla upplysning om de synpunkter, ur vilka ärendet enligt pensionsstyrelsens uppfattning borde bedömas, och måste därför uppenbarligen avfattas med stor noggrannhet och omsorg.

Såsom särskilt krävande och jämväl tidsödande framhöll styrelsen vidare det arbete, som bleve förenat med samlande och bearbetande av de pensionsstyrelsens och Kungl. Maj:ts beslut i pensionsärenden, som kunde vara av betydelse för ett enhetligt avgörande av dylika ärenden inom pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna. Den största omsorg måste nedläggas härå och stor urskiljning iakttagas.

Ett ansvarsfullt arbete bleve jämväl det, som vore att hänföra till beredningen och föredragningen av besvärs mål, av vilka en stor del syntes komma att överlämnas till sekreterarna.

Men hänsyn till vad sålunda anförts och i anseende jämväl till övriga sekretariatet åliggande uppgifter ansåg styrelsen nödvändigt att för ett tillfredsställande fullgörande av den å sekretariatet vilande arbetsbördan två sekreterare anställdes. Arbetet skulle så vitt möjligt lika fördelas dem emellan.

Notarie å de båda gransknings- och besvärbyråerna skulle åligga:

- 1) att granska och föredraga samt deltaga i avgörandet av pensionsärenden;
- 2) att uppsätta föredragningslistor och föra protokoll rörande de ärenden, som av honom föredroges;

- 3) att uppsätta förslag till från byråerna utgående skrivelser;
- 4) att uppsätta förslag till utlåtande i anledning av besvär över styrelsens beslut;
- 5) att biträda vid insamlande av sådana styrelsens beslut i pensionsärenden, som kunde vara av vikt för ett enhetligt avgörande av dylika ärenden inom styrelsen och hos pensionsnämnderna;
- 6) att biträda med verkställande av utredningar m. m.; samt
- 7) att biträda med expedieringen i allmänhet av å byråerna fattade beslut.
- Av de å byråerna anställda notarierna skulle sex, tre å vardera byrån, hava till huvudsaklig uppgift att vara föredragande i pensionsärenden.
- De återstående två notarierna å byråerna skulle i första hand stå till sekreterarnas förfogande för verkställande av sådana notarie åliggande göromål, som vore upptagna under punkterna 3)—7) här ovan. I den mån deras tid det medgäve, skulle de jämväl tjänstgöra såsom föredragande i pensionsärenden.
- Det för dessa byråer avsedda kvinnliga biträdet av högre (andra) grad skulle biträda vid å byråerna förekommande skriftväxling och förande av besvärsoch andra liggare.
- De två kvinnliga biträdena av lägre (första) grad skulle ombesörja förekommande renskrivningsarbeten och biträda vid expeditionsgöromål.

Löneregleringskommittén.

Beträffande de av styrelsen föreslagna särskilda befattningarna å denna byrå har löneregleringskommittén anfört följande.

Om än vissa av de göromål, som styrelsen ansett böra åligga sekreterarna, synts kommittén vara av beskaffenhet att måhända kunna anförtros mera underordnade tjänstemän, torde dock bägge de föreslagna sekreterarbefattningarna bliva behöfliga. Då nämligen de två cheferna å dessa byråer uppenbarligen icke kunna medhinna att deltaga i avgörandet av hela den stora mängden av besvärs- och pensionsärenden, har kommittén ansett, att åt sekreterare å gransknings- och besvärbyråerna må, såsom pensionsstyrelsen ju ock synes hava avsett, kunna och böra vid behov uppdragas att såsom adjungerad ledamot handlägga dylika mål och ärenden. Liknande anordningar förekomma redan inom andra statens ämbetsverk. Under angivna förutsättning har kommittén funnit sig böra tillstyrka, att för gransknings- och besvärbyråerna må avses två ordinarie sekreterare.

Mot inrättande av de åtta ordinarie notariebefattningarna att tills vidare placeras å nyssnämnda byråer har kommittén ansett sig icke böra göra någon erinran.

Enahanda är ock förhållandet beträffande de föreslagna tre kvinnliga biträdesbefattningarna.

Departementschefen.

I fråga om antalet ordinarie befattningshavare för de bägge gransknings- och besvärbyråerna har löneregleringskommittén biträtt pensions-

styrelsens förslag, och har jag icke heller någon anmärkning att göra mot förslaget i nämnda hänseende.

Såsom nämnt har emellertid inom kommittén framkommit den tanken, att granskning och föredragning av till dessa byråer hörande ansökningsärenden måhända skulle kunna i större eller mindre omfattning anförtros åt kvinnliga biträden. Ehuru kommittén med hänsyn till de erinringar, som från pensionsstyrelsens sida framställts mot en dylik åtgärd, icke ansett sig böra för närvarande föreslå nämnda anordning, har kommittén likväl uttalat sig för att försök måtte göras i sådan riktning, detta i syfte att man vid framdeles uppkommande spørsmål om ökning av antalet ordinarie tjänstemän i första graden hos pensionsstyrelsen må kunna taga under övervägande, huruvida ej å nu ifrågavarande byråer vissa förstagrads tjänster skulle kunna ersättas med kvinnliga biträdesbefattningar.

För egen del har jag icke något att erinra mot att de av kommittén antydda försöken med kvinnliga biträden såsom föredragande av vissa å dessa byråer förekommande ärenden varda verkställda, ehuru jag, i likhet med pensionsstyrelsen, ställer mig tveksam i fråga om ändamålsenligheten av en dylik anordning.

Den försäkringstekniska byrån skulle enligt den av pensionsstyrelsen uppgjorda planen hava till åliggande:

- 1) att uträkna beloppet av pensioner och understöd;
- 2) att utföra alla de förarbeten och de löpande registreringsarbeten, vilka erfordras för att kunna verkställa föreskrivna fondberäkningar;
- 3) att handhava den frivilliga försäkringen;
- 4) att handlägga ansökningar angående undantagande från avgiftsplikt enligt 5 § av lagen om allmän pensionsförsäkring;
- 5) att årligen uträkna de statsanslag för den allmänna pensionsförsäkringen, som böra äskas av riksdagen;
- 6) att utföra beräkningar av kostnader, som skulle föranledas av föreslagna lagändringar, samt att taga initiativ till dylika ändringar;
- 7) att, särskilt från försäkringsteknisk synpunkt, avgiva utlåtanden angående socialförsäkringsfrågor eller andra frågor, som mer eller mindre beröra den allmänna pensionsförsäkringen;
- 8) att, särskilt i försäkringstekniskt avseende, följa socialförsäkringens utveckling i främmande länder;
- 9) att biträda vid uträknandet av landstings och kommuners bidrag till pensionskostnaderna; samt
- 10) att, åtminstone till en början, utfärda pensionsbrev.

Försäkringstekniska byrån.

Pensionsstyrelsen.

Beträffande den närmare innebörden av en del av förenämnda åligganden torde jag få hänvisa till sid. 60—63 i löneregleringskommitténs betänkande.

För denna byrå har beräknats följande ordinarie personal utom chefen för byrån:

- 1 förste aktuarie, tillika sekreterare,
- 4 aktuarier,
- 2 kvinnliga bokhållare,
- 3 » biträden av andra grad,
- 6 » » » första grad.

I fråga om de åligganden, som skulle tillkomma nämnda personal, har pensionsstyrelsen meddelat, bland annat, följande.

För uträkning av pensions- och understödsbelopp, vilket arbete framdeles komme att kräva en betydlig personal, hade till en början avsetts en aktuarie, en kvinnlig bokhållare, två kvinnliga biträden av andra grad och två sådana biträden av första grad. Därjämte skulle förste aktuarien å byrån, bland annat, hava att granska svårare uträkningar.

Enligt pensionsförsäkringslagen skall fondberäkning ske inom fem år efter det lagen trätt i kraft och sedermera minst en gång vart tionde år. För utförande av ifrågavarande beräkningar måste emellertid, enligt vad styrelsen upplyst, förarbeten ständigt pågå. Ävenledes måste försäkringstekniska undersökningar alltjämt fortgå för att de verkliga kostnaderna måtte kunna jämföras med de beräknade, något som ansetts vara av stor vikt. För planläggning och övervakande av ifrågavarande arbete ansågs chefens för byrån tid komma att i stor utsträckning tagas i anspråk. Även förste aktuariens tid komme att upptagas för detta arbete. Därjämte skulle, förutom extra arbetskrafter vid tiden för fondberäkningarnas slutliga utförande, erfordras en ordinarie personal av en aktuarie, en kvinnlig bokhållare och ett kvinnligt biträde av andra grad.

För handhavandet av den frivilliga försäkringen ansågs personalbehovet icke kunna för närvarande närmare bestämmas, men i varje fall skulle dock enligt styrelsens mening därför erfordras en tjänsteman av första graden och ett kvinnligt biträde av första grad.

De under punkterna 6), 7) och 8) här förut angivna arbetena, vilka ansågos bliva av särdeles maktpåliggande natur, beräknades komma att upptaga en avsevärd del av byråchefens och förste aktuariens tid. För att biträda vid utförande av dessa arbeten skulle enligt styrelsens mening erfordras jämväl en aktuarie, som därjämte borde — i den mån tid bleve honom övrig därtill — utföra å byrån eljest förekommande göromål av mera kvalificerad natur. Det framhölls därvid, att för sistberörda göromål i styrelsens förslag upptagits en synnerligen knappt beräknad personal.

Arbetet med utfärdande av pensionsbrev, vilket delvis torde komma att åligga jämväl bokföringsavdelningen å kanslibyrån, har ansetts kräva två kvinnliga biträden av första grad å försäkringstekniska byrån.

För utförande av maskinskrivning å sistnämnda byrå har avsetts ett kvinnligt biträde av första grad.

För övriga ovan angivna uppgifter för denna byrå hava icke några särskilda ordinarie befattningshavare beräknats.

Löneregleringskommittén har med avseende å de särskilda arbetsuppgifter, som skulle åligga den försäkringstekniska byrån och därå anställda befattningshavare, ansett pensionsstyrelsens beräkning av den för nämnda byrå erforderliga ordinarie personal icke giva anledning till annan erinran från kommitténs sida än i fråga om vissa kvinnliga befattningshavares tjänsteställning.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Det av pensionsstyrelsen beräknade antalet ordinarie befattningshavare för den försäkringstekniska byrån synes mig icke vara tilltaget högre än vad som kan anses oundgängligen erforderligt. Jag finner mig förden skull kunna tillstyrka styrelsens, av kommittén biträdda förslag i nämnda hänseende. Till frågan om de kvinnliga befattningshavarnas tjänsteställning och avlöning återkommer jag senare.

Departement-
schefen.

Den föreslagna statistiska byrån skulle, enligt vad i den förenämnda promemorian meddelats, hava till uppgift:

Statistiska
byrån.

1) att upplägga och handhava registret över avgiftspliktiga;
2) att varje år utarbete den statistiska delen av pensionsstyrelsens årsberättelse;

Pensions-
styrelsen.

3) att utarbete de statistiska tabeller över dödlighet, invaliditet m. m., vilka äro nödvändiga för den försäkringstekniska utredning, som enligt pensionsförsäkringslagen skulle utföras senast fem år efter lagens trädande i kraft och sedermera minst vart tionde år;

4) att varje år verkställa den statistiska utredning, som erfordras för beräkning av förslagsanslag i och för statens bidrag till pensionstillägg och understöd samt till den frivilliga försäkringen;

5) att till pensionsstyrelsen inkomma med de framställningar och förslag med avseende å pensionsförsäkringen, som på grundval av resultatet av byråns arbeten kunna synas lämpliga;

6) att verkställa de statistiska utredningar i övrigt, som på grund av remisser, styrelsens framställningar, den försäkringstekniska byråns utredningar o. dyl. befinnas nödiga;

7) att handlägga ärenden rörande blanketter, formulär, uppgifter m. m. av statistisk natur; samt

8) att med uppmärksamhet följa erfarenheterna i utlandet på pensionsförsäkringens område, framför allt i den mån desamma äro av statistiskt intresse.

I fråga om den statistiska byråns uppgifter har av pensionsstyrelsen vidare anförts, att arbetet med registret över avgiftspliktiga bleve synnerligen vidlyftigt och maktpåliggande. Huvudmaterial till detta register vore de förteckningar, som enligt 14 och 15 §§ av lagen om allmän pensionsförsäkring varje år skulle inlämnas till pensionsstyrelsen. Granskningen och bearbetningen av dessa uppgifter ansågs komma att föranleda till en mycket omfattande skriftväxling med de redovisande myndigheterna (mantalsskrivningsförrättare, taxeringsmyndigheter, krono- och kommunala uppborndsmyndigheter). Då det gällde att individuellt år efter år följa en befolkningsstock på 3 å 4 miljoner, då vidare givetvis den största omsorg måste nedläggas på att förhindra, att felaktigheter och ofullständigheter insmöge sig i uppgifterna, och då slutligen i många fall komme att möta mer än vanliga svårigheter att erbjuda ett bearbetningsbart uppgiftsmaterial, måste ifrågasättande arbete bliva synnerligen forcerat och krävande.

Jämväl måste för fullständigande av och iakttagande av förändringar i registret från olika myndigheter inhämtas kompletterande uppgifter rörande undantagande från avgiftsplikt, dödsfall, inrikes och utrikes omflyttningar, namnförändringar m. m.

De statistiska arbetena komme att utom förenämnda material omfatta även andra pensionsstyrelsens register, nämligen de som avsåge pensionsansökningar, beviljade pensioner och frivilliga avgifter, ävensom postsparbankens redovisningar över lyftade pensioner och inbetalda frivilliga avgifter.

För utförande av de statistiska arbetena syntes dessutom krävas uppläggande av särskilda statistikkort i större eller mindre utsträckning, för vilkas framställning, sortering och räkning det vore avsett att använda s. k. punsningsmaskin, vilken medgäve större kontroll samt besparade tid och arbetskrafter.

Av pensionsstyrelsen har för den statistiska byrån beräknats följande ordinarie personal utom chefen för byrån:

- 1 förste aktuarie, tillika sekreterare,
- 2 aktuarier,
- 1 kvinnlig bokhållare,
- 4 kvinnliga biträden av andra grad,
- 24 » » » första grad.

Beträffande de nämnda befattningshavarnas åligganden har framhållits följande.

Förste aktuarien skulle, förutom skötandet av de honom åliggande statistiska göromålen, jämväl tjänstgöra såsom sekreterare å byrån. Med hänsyn till det stora material, som komme att höra till byrån, och den därav förorsakade skriftväxlingen ansågos sekreterargöromålen komma att bliva betydande.

Det påpekades, att förste aktuarien borde utom statistisk utbildning även äga matematisk sådan, då särskilt de under punkt 3) av byråns åligganden nämnda arbetena krävde en ingående förståelse av även försäkringsmatematiska arbeten.

Av de två aktuarierna skulle den ene närmast handhava arbetena med registret och den andre övriga statistiska arbeten.

Det skulle åligga aktuarierna att var och en på sitt område uppsätta

skrivelser och på uppdrag av chefen för byrån eller förste aktuarien handlägga ärenden, som hörde till den statistiska byrån, eller vara ledare för vissa delar av byråns arbeten.

Enligt styrelsens mening skulle av kvinnliga ordinarie biträden behövas ett med matematisk utbildning (bokhållare) för att kunna utföra mera kvalificerade detaljarbeten, särskilt sådana, som fölle under punkt 3) av byråns åligganden. Av detta biträde måste man fordra en större omdömesförmåga, för att det måtte kunna handleda de övriga biträdena.

I övrigt syntes för byråns arbeten komma att behövas ett 50-tal kvinnliga biträden, av vilka styrelsen ansåg åtminstone 28 böra upptagas på ordinarie stat. Av sistnämnda ordinarie biträden skulle fyra vara av andra grad och de återstående tjugufyra av första grad. Av de fyra biträdena i andra graden skulle fordras huvudsakligen större erfarenhet och rutin i byråns arbeten eller i statistiskt arbete i allmänhet samt omdömesförmåga och kompetens att närmast under den kvinnliga bokhållaren kunna leda smärre grupper av arbeten och vara »förmän» för de biträden, som vore sysselsatta med dessa arbeten. På samma gång som man genom inrättandet av biträdesbefattningar i andra grad skulle kunna åt byrån förvärva och äga större utsikt att få behålla lämpliga dylika biträden, skulle de härigenom ökade befordringsutsikterna för biträdena av första grad utgöra en kraftig sporre att i sitt arbete prestera det bästa möjliga.

Löneregleringskommittén har i fråga om behovet redan nu av en särskild statistisk byrå inom pensionsstyrelsen känt sig synnerligen tveksam. De arbetsuppgifter, som föreslagits skola tillhöra denna byrå, hava nämligen synts kommittén till en betydande del stå i det intima sammanhang med arbetet inom den försäkringstekniska byrån, att det förefallit kommittén med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke den föreslagna statistiska avdelningen åtminstone ännu så länge borde ingå i den försäkringstekniska byrån, måhända såsom en särskild underavdelning av densamma. Kommittén erinrar, hurusom i riksförsäkringsanstalten, vars arbete väl kan i viss mån jämföras med pensionsstyrelsens, det statistiska arbetet utföres å samma byrå som det försäkringstekniska.

Om än sålunda, vad pensionsstyrelsen beträffar, arten av de arbetsuppgifter, som anses böra anförtros åt den statistiska byrån, icke i och för sig lärer med nödvändighet påkalla redan nu inrättandet av en särskild sådan byrå, synes det kommittén å andra sidan böra medgivas, att till stöd för en dylik åtgärd kan anföras den synnerligen stora omfattningen av vissa för denna byrå avsedda arbeten. I sådant hänseende påpekar kommittén särskilt, att registret över de obligatoriskt försäkrade torde komma att omfatta över 3,000,000 personer, att för dessa personer årligen skola införas anteckningar om erlagda pensionsavgifter m. m. samt att förändringar beträffande de försäkrade, såsom dödsfall och namnändringar, måste iakttagas.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Vid nu anförda förhållande har kommittén icke tilltrött sig att mot pensionsstyrelsens bestämt uttalade mening avstyrka uppförande å ordinarie stat av personal avsedd för den föreslagna statistiska byrån; och har med hänsyn till den stora omfattningen av det för ifrågavarande byrå avsedda arbetet det av pensionsstyrelsen beräknade antalet ordinarie befattningshavare icke synts kommittén vara större än vad som kan anses vara av behovet påkallat.

Pensions-
styrelsen.

Med anledning av vad löneregleringskommittén sålunda yttrat beträffande sammanhanget mellan den statistiska byråns och den försäkringstekniska byråns arbetsuppgifter, har pensionsstyrelsen erinrat, att i framtiden icke lär vara att förvänta någon sådan omläggning av statistiska byråns uppgifter, att därigenom i vidare mån, än som nu är fallet, en avgränsning mellan statistiska och försäkringstekniska byråerna skulle motiveras. Kommittén har emellertid, framhåller styrelsen, medgivit, att till stöd för byråns inrättande redan nu kunde anföras den synnerligen stora omfattningen av vissa för densamma avsedda arbeten, särskilt förandet av registret över de obligatoriskt försäkrade. Dessa arbetsuppgifter komma, enligt vad styrelsen upplyser, i hela sin vidd att föreligga redan med ingången av år 1915, och för ett vidare uppskov med byråns uppförande å ordinarie stat anser styrelsen i varje fall icke kunna åberopas det skälet, att arbetet å byrån då ännu icke uppnått sin fulla omfattning eller fasta former.

Oavsett detta, finner sig styrelsen emellertid för sin del icke kunna biträda kommitténs mening, att mellan de för statistiska och försäkringstekniska byråerna avsedda olika arbetsuppgifterna icke skulle föreligga någon egentlig artskillnad. Den i styrelsens promemoria lämnade redogörelsen för dessa byråers göromål anser styrelsen giva vid handen, att dessa äro till arten väsentligt olika, om också deras ändamål stundom sammanlöpa. De omfattande försäkringstekniska beräkningar och undersökningar, som jämte annat komme att upptaga tjänstemännens å försäkringstekniska byrån tid och arbetskraft, torde icke kunna förenas med det maktpåliggande arbetet med bearbetningen av det kolossala statistiska material, som inkomme till statistiska byrån, uppläggande av registret över de avgiftspliktiga, skriftväxling med mantalsskrivningsförrättare samt taxerings- och uppbördsmyndigheter o. s. v. Att inränga statistiska byrån såsom en underavdelning under den försäkringstekniska vore enligt styrelsens mening säkerligen icke lyckligt. Det torde icke bliva möjligt för den sistnämnda byråns chef att, utan åsidosättande av de försäkringstekniska ärendena, ägna nödig tid och intresse åt de statistiska ärendenas be-

handling, och det borde vara klart, att dessa sistnämnda ärenden därigenom måste komma i en underordnad ställning, som kunde hämna sig, bland annat, på det sätt, att till följd av bristfälligheter i den statistiska kontrollen försäkringskostnaderna komme att springa upp till avsevärt belopp utöver de beräknade.

De försäkringstekniska beräkningar, som måste utföras inom varje försäkringsgren, betinga med nödvändighet ett statistiskt underlag. Också har pensionsstyrelsen föreslagit inrättandet av en särskild statistisk byrå inom styrelsen. Departementschefen.

Med hänsyn till sammanhanget mellan det försäkringstekniska och det statistiska arbetet har emellertid löneregleringskommittén framkastat den tanken, huruvida ej den statistiska avdelningen inom styrelsen åtminstone ännu så länge skulle kunna ingå i den försäkringstekniska byrån, måhända såsom en särskild underavdelning av densamma.

Därest den föreslagna statistiska byrån allenast haft att utföra rent statistiskt arbete, synes även mig nämnda tanke hava bort upptagas till närmare prövning, ehuru jag med hänsyn till den stora omfattningen av ifrågavarande statistiska arbete betvivlar ändamålsenligheten av den antydda sammanslagningen.

Enligt det föreliggande förslaget skall emellertid den statistiska byrån utom sina rent statistiska arbetsuppgifter hava att föra registret över avgiftspliktiga, ett arbete, om vars omfattning man näppeligen kan göra sig en föreställning. Jag erinrar blott, att registret kommer att omfatta mer än 3,000,000 personer och att för var och en av dessa personer årligen skola göras anteckningar om erlagda pensionsavgifter m. m. ävensom att inträffade förändringar i avseende å de försäkrade, exempelvis dödsfall, namnändringar o. d., måste uppmärksammas.

Såsom nämnt har löneregleringskommittén icke heller velat avstyrka uppförande å ordinarie stat av personal avsedd för nu ifrågavarande byrå.

Med avseende å nu angivna förhållanden anser jag mig emellertid för egen del böra bestämt förorda, att inom pensionsstyrelsen inrättas en särskild statistisk byrå med det antal ordinarie befattningshavare som pensionsstyrelsen ifrågasatt. Vidkommande de föreslagna kvinnliga befattningshavarnas tjänsteställning hänvisar jag emellertid till det följande.

*Avlöningar till
ordinarie be-
fattnings-
havare.*

Jag övergår nu till frågan om de avlöningar, som må bära tillerkännas de ordinarie befattningshavarna i pensionsstyrelsen.

*General-
direktören.*

Generaldirektören och chefen för pensionsstyrelsen åtnjuter en avlöning å ordinarie stat av 11,000 kronor, därav lön 7,000, tjänstgöringspenningar 3,000 och ortstillägg 1,000 kronor. Till befattningens förste innehavare utgår därjämte enligt medgivande vid 1913 års riksdag ett avlöningstillägg å 4,000 kronor av anslag å extra stat.

Beträffande generaldirektörens avlöningsförmåner har icke föreslagits någon ändring.

*Ledamö-
terna.*

Vidkommande avlöningen till ordinarie ledamöter i pensionsstyrelsen yttrade chefen för civildepartementet vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 25 april 1913 av frågan om anslag till nämnda styrelse, att han ansåge de för hovrättsråd gällande bestämmelser bära tills vidare vinna tillämpning. Enligt gällande lönestat åtnjuta hovrättsråden en begynnelseavlöning av 7,000 kronor jämte tre ålderstillägg efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring å respektive 500, 600 och 600 kronor. Efter 15 år skulle alltså de nämnda tjänstemännen i pensionsstyrelsen komma att uppnå en avlöning av tillhoppa 8,700 kronor eller samma löneförmåner, som de centrala verkens byråchefer i allmänhet åtnjuta efter 5 år.

I Kungl. Maj:ts för riksdagen framlagda statförslag upptogs avlöningen till pensionsstyrelsens ordinarie ledamöter på sätt departementschefen ifrågasatt, och gjordes från riksdagens sida icke någon erinran mot de för dessa tjänstemän föreslagna avlöningsbeloppen.

Pensionsstyrelsen har nu föreslagit, att ledamöterna i styrelsen måtte tillerkännas en avlöning, motsvarande den som i allmänhet utgår till byråchefer i centrala ämbetsverk.

Till stöd härför har pensionsstyrelsen anfört, att det arbete, som komme att åligga styrelsens ledamöter, finge anses kvalitativt och kvantitativt minst lika krävande som det, vilket utfördes av byråcheferna i andra centrala ämbetsverk. De ärenden, som av pensionsstyrelsens ledamöter skulle handläggas, vore enligt styrelsens mening av synnerligen viktig art, och det vore därför nödvändigt att till dessa platser erhålla fullt kvalificerade personer. Styrelsen ansåg det även vara av stor betydelse att, sedan en person en gång tagit anställning såsom ledamot i styrelsen, han icke på grund av för låg avlöning frestades att lämna ämbetsverket.

Löneregleringskommittén, som till en början erinrar om anledningen till att hovrättsrådets avlöningar blivit bestämda så som skett (betänkandet

sid. 89—90), anför beträffande ledamöterna i pensionsstyrelsen, att det synts kommittén, som skulle deras befattningar i fråga om vikt och betydelse näppeligen kunna skattas lägre än byråchefstjänster i andra centrala ämbetsverk. Vid sådant förhållande och då beträffande pensionsstyrelsens ledamöter icke föreligga de särskilda förhållanden, som i avseende å hovrättsråd begrundat avvikelse från eljest i allmänhet tillämpade avlöningsprinciper, har kommittén ansett sig böra tillstyrka, att avlöningen till pensionsstyrelsens ledamöter sättes lika med den för tjänstemän i tredje normalgraden numera bestämda eller alltså 8,100 kronor med ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem år. Vid bifall härtill anser kommittén pensionsstyrelsens ledamöter böra erhålla benämningen »byråchefer».

Den tjänsteställning, ledamöterna i pensionsstyrelsen intaga, måste anses fullt motsvara byråchefer inom andra centrala ämbetsverk. Departementschefen. Då dessutom svårigheter torde kunna uppstå att för ledamotsbefattningarna i pensionsstyrelsen förvärva och där kvarhålla verkligt dugande krafter, därest avlöningen för dem är lägre än den motsvarande befattningshavare i allmänhet åtnjuta, finner jag mig böra, i likhet med pensionsstyrelsen och löneregleringskommittén, förorda, att ifrågavarande befattningshavare i pensionsstyrelsen, med benämning byråchefer, uppföras i tredje normalgraden.

Ordinarie sekreterare och förste aktuarier i pensionsstyrelsen har löneregleringskommittén, i anslutning till vad i styrelsens statförslag skett, ansett böra i avlöningshänseende likställas med tjänstemän i andra normalgraden i nyreglerade centrala ämbetsverk. *Tjänstemän i andra och första graderna.*

För ordinarie notarier och aktuarier har pensionsstyrelsen föreslagit den för tjänstemän i första normalgraden numera bestämda avlöningen å stat; dock har styrelsen ansett det bliva erforderligt, att den erhöles befogenhet att tilldela en och annan tjänsteman av första graden lämpligt tilläggsarvode, därest åt honom anförtröddes ledningen av arbete av större vikt. Enligt vad styrelsen upplyst, vore dylika arvoden särskilt avsedda för föreståndarna för register- och bokföringsavdelningarna å kanslibyrån.

Vad sålunda föreslagits i fråga om avlöningen å stat till notarier och aktuarier har icke givit löneregleringskommittén anledning till erinran.

Beträffande däremot det ifrågasatta bemyndigandet för styrelsen att i vissa fall kunna tilldela tjänsteman särskilt arvode utöver den ordinarie avlöningen för arbete i tjänsten, har kommittén med särskild hänsyn till de vittgående konsekvenser inom statsförvaltningen, ett dylikt bemyndigande skulle kunna medföra, ansett sig böra bestämt avstyrka förslaget i denna del.

Med anledning av vad löneregleringskommittén i sistnämnda hänseende anfört, har pensionsstyrelsen uttalat, att de ifrågasatta tilläggsarvodena syntes styrelsen icke blott rimliga med hänsyn till de nämnda föreståndarnas krävande arbetsuppgifter, utan ock väl motiverade från statsintressets synpunkt, då arten och omfattningen av dessa uppgifter väl torde kunna hava föranlett framställning om befattningarnas uppförande i högre lönegrad.

Departement-
schefen.

Då förslaget beträffande tilläggsarvoden synes mig strida mot de avlöningsprinciper, som i allmänhet tillämpas, och tillräckliga skäl icke torde kunna anses anförda för att i föreliggande fall göra avsteg från nämnda principer, har jag i likhet med löneregleringskommittén funnit mig böra avstyrka vad pensionsstyrelsen i berörda hänseende föreslagit.

I övrigt har jag icke någon anmärkning att framställa beträffande de föreslagna avlöningarna till ordinarie tjänstemän av andra och första graderna.

Kvinnliga
befattnings-
havare.

För den av pensionsstyrelsen föreslagna kvinnliga registratorn och kassören å kanslibyrån har styrelsen hemställt om en avlöning av 2,940 kronor, därav 1,800 i lön, 940 i tjänstgöringspenningar och 200 i ortstillägg, med fyra ålderstillägg till lönen, vart och ett å 365 kronor, efter resp. 3, 6, 9 och 12 år.

Beträffande ifrågavarande befattningshavare har av pensionsstyrelsen anförts, bland annat, att de göromål, som skulle av befattningshavaren utföras, vore jämförliga med dem, som ålåge registrator och kassör i andra centrala ämbetsverk. Med hänsyn till den stora omfattningen av pensionsstyrelsens verksamhet bleve den där anställda registratorns och kassörens göromål synnerligen vidlyftiga och komme att ökas år efter år. Det ansågs sannolikt, att denna ökning av arbetsbördan komme att påkalla anställandet av särskilt biträde å registratorskontoret.

Göromålets omfattning och beskaffenhet ävensom ansvaret för den betydliga kassa, som registratorn skulle hava om händer, syntes styrelsen innebära fullt fog för att denna befattning i statförslaget bort upptagas såsom en första gradens tjänstemannabefattning.

Då emellertid — anför pensionsstyrelsen vidare — i styrelsens statförslag uppförts en kvinnlig befattningshavare för utförande av berörda göromål, hade detta visserligen skett i syfte att vinna besparing; men styrelsen hade tillika utgått från att de ifrågavarande göromålen kunde utföras även av en kvinna, om blott en verkligt kompetent och lämplig sådan kunde förvärvas för platsen.

Med vitsordande av den persons lämplighet, åt vilken registrator- och kassörsgöromålen för närvarande vore anförtrodda, framhåller styrelsen såsom icke blott rättvist och billigt utan ock principiellt riktigt,

att den omständigheten, att befattningen innehades av en kvinna, icke borde medföra avlöningens bestämmande till lägre belopp, än vad som skäligen kunde anses motsvara göromålets vikt och natur samt det med dem förenade ansvaret. Styrelsen hade fördenskull ansett sig böra för den nu ifrågavarande kvinnliga befattningshavaren upptaga avlöningsförmåner, överstigande dem som av styrelsen föreslagits beträffande andra kvinnliga befattningshavare hos styrelsen.

Vidare har pensionsstyrelsen föreslagit uppförande å ordinarie stat av fyra kvinnliga bokhållarbefattningar med en avlöning av 2,100 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 325 kronor, efter resp. 3 och 6 år. Dessutom hava i styrelsens statförslag upptagits tolv kvinnliga biträdesbefattningar med en avlöning av 1,600 kronor och fyrtio sådana befattningar med en avlöning av 1,200 kronor, vartill för bägge de senast nämnda slagen av befattningar skulle kunna komma två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, efter resp. 5 och 10 år.

Innan jag i fråga om avlöningsförmånerna till ordinarie kvinnliga befattningshavare i pensionsstyrelsen redogör för löneregeringskommitténs förslag och pensionsstyrelsens erinringar i anledning därav samt anger min egen ståndpunkt i ämnet, torde jag få i största korthet erinra om de normalgrader för kvinnliga biträden i centrala ämbetsverk, som vid senare årens riksdagar blivit fastställda.

Sedan vid 1910 års riksdag de första kvinnliga skrivbiträdena i centrala verk blivit uppförda å stat med en avlöning av 1,200 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, efter 5 och 10 år, inrättades vid 1912 års riksdag en ny kategori av kvinnliga biträden, av vilka skulle krävas ett mera kvalificerat arbete, och bestämdes avlöningen för dessa till 1,600 kronor jämte ålderstillägg lika med de förenämnda skrivbiträdena.

I statsverkspropositionen av den 14 januari 1914 föreslogs ytterligare en kategori av kvinnliga biträden med en avlöning av 2,000 kronor med två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, efter 5 och 10 år.

Till statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1914, varav utdrag fanns bifogat statsverkspropositionen av samma dag (»Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor.»), gjorde dåvarande chefen för finansdepartementet ett principuttalande beträffande den nya avlöningstypen för kvinnliga biträden.

Under erinran att löneregeringskommittén fått i uppdrag att verkställa utredning i fråga om den nya avlöningstypen, anförde departementschefen, att kommittén kommit till det resultatet, att inom statsförvaltningen förekomme för kvinnor lämpade arbetsuppgifter, vilka vore högre kvalificerade än de i allmänhet

kvinnliga biträden tillkommande och för vilka under dåvarande förhållanden i regel anlätades manlig arbetskraft, om ock i ett och annat ämbetsverk redan då kvinnor toges i anspråk för ändamålet. De uppgifter, kommittén i främsta rummet funnit vara av angivna beskaffenhet, ansåg departementschefen kunna sammanfattas i följande uppräknig:

- 1) förmanskap för andra kvinnliga biträden i ämbetsverk, där en större kvinnlig personal stadigvarande vore verksam,
- 2) vissa bokhållerigöromål,
- 3) registrerings- och diariesföringsgöromål samt
- 4) uppsättning av enklare slag av skrivelser.

Departementschefen ansåg det vara givet, att de nämnda fyra grupperna av göromål icke finge anses uttömmande innefatta alla de uppgifter, som kunde motiveras inrättandet av en ny avlöningstyp för kvinnliga biträden, på sätt blivit ifrågasatt. Andra göromål, som beträffande svårighetsgrad och betydelse vore jämförliga med de fyra, närmast såsom typer angivna grupperna av arbetsuppgifter, funnes redan och komme utan tvivel med statsförvaltningens utveckling att allt framgent uppstå. Det vore därför av vikt, att, därest den nya tjänstegraden inrättades, den icke skematiskt bundes allenast vid de ifrågavarande fyra grupperna av arbetsuppgifter, utan principiellt även stode öppen för annat arbete, till svårighetsgrad och betydelse likvärdigt med dessa.

Den ståndpunkt, departementschefen utvecklat, ansåg han också givetvis förutsätta en anslutning till den av kommittén uttalade uppfattningen, att den föreslagna nya tjänstegraden ingalunda kunde motiveras med behovet att bereda befordringsutsikter åt kvinnliga biträden inom ett visst arbetsområde.

I skrivelse den 27 februari 1914, n:r 6, yttrade sig riksdagen i allmänhet om behovet av den föreslagna nya avlöningsgraden för kvinnliga biträden.

Riksdagen hade visserligen, säges det i skrivelsen, hyst stor tvekan beträffande lämpligheten av att redan nu, innan de kvinnliga biträdesbefattningarna under längre tid än ett år varit i någon större omfattning uppförda å ordinarie stat, inrätta en ny typ av sådana tjänster, och denna tvekan hade för riksdagen framställt sig med så mycket större styrka, som det icke syntes kunna förnekas, att konsekvenserna av ett sådant beslut, i form av ett allmännare krav på uppflyttning av de nuvarande tjänsterna av högre avlöningsgrad till den nya typen, kunde bliva ganska vittutseende. Emellertid ville riksdagen å andra sidan icke bestrida, att i vissa särskilda fall behov av den föreslagna högre tjänstegraden kunde göra sig gällande.

Därvid borde dock, yttrade riksdagen vidare, framhållas, att enbart den omständigheten, att de för de nya tjänsterna avsedda göromålen fülle inom ramen av de av chefen för finansdepartementet i principanförandet för samma tjänster angivna eller därmed jämförliga arbetsområden, icke i och för sig vore tillräckligt skäl för inrättande av en tjänst av tredje lönegraden. Det syntes nämligen vara ostridigt, att många av dessa göromål både kunde och borde utföras av tjänst-innehavare i den nuvarande högre avlöningsgraden. Huvudvikten vid bedömandet av föreliggande fråga borde därför läggas därpå, att arbetet vid den nya tjänsten vore av väsentligt mera krävande art och förenat med betydligt större ansvar än

vad förhållandet vore eller avsetts att vara med biträdesbefattningarna i sistberörda avlöningsgrad. Givetvis vore det omöjligt att i förväg uppdraga några mera bestämda gränser för användningen av den nya tjänstetypen, utan måste det ankomma på prövning i varje särskilt fall, huruvida förutsättningarna för densamma vore för handen, och ansåge sig riksdagen böra framhålla, att önskvärdheten av löneförbättring eller ökade befodringsutsikter för tjänstinnehavarna i de lägre graderna under inga förhållanden borde vid en sådan prövning få göra sig gällande. Under förutsättning att dessa synpunkter noggrant iakttoges, hade riksdagen ansett farhågan för ovan antydda konsekvenser icke böra föranleda riksdagen att motsätta sig inrättande av den föreslagna tjänstegraden, och detta så mycket mindre som, vad den ekonomiska sidan av saken beträffade, åtgärden i fråga möjligen kunde antagas leda till någon besparing genom utbytande i vissa fall av manlig arbetskraft mot kvinnlig.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har vid den förra riksdagen innevarande år uppförts biträdesbefattningar av den nya (tredje) avlöningsgraden dels å staten för socialstyrelsen och dels å staten för kommerskollegii avdelning för näringsstatistik.

De olika lönegraderna för kvinnliga biträden gestalta sig följaktligen sålunda:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	Ålderstillägg.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Första lönegraden	700	350	150	1,200	} Två å 200 kr. efter resp. 5 och 10 år.
Andra »	900	550	150	1,600	
Tredje »	1,100	750	150	2,000	

Jag återgår nu till frågan om den ställning i avlöningshänseende, som må böra givas den ordinarie kvinnliga personalen hos pensionsstyrelsen.

Löneregleringskommittén har i sådant avseende med särskild hänsyn till det uttalande, som av riksdagen år 1914 gjorts i fråga om den nya avlöningstypen för kvinnliga biträden, icke ansett sig kunna för någon av de kvinnliga befattningshavarna i nämnda styrelse föreslå högre avlöning än den för kvinnliga biträden av tredje grad bestämda.

Detta gäller såväl i fråga om den av pensionsstyrelsen föreslagna kvinnliga registrators- och kassörsbefattningen som ock beträffande den av styrelsen ifrågasatta kvinnliga bokhållargraden.

I sitt statförslag har pensionsstyrelsen upptagit fyra kvinnliga be-

fattningar i bokhållargrad, av vilka en avsetts för kanslibyrån, två för försäkringstekniska byrån och en för statistiska byrån.

Då, enligt vad antytt blivit, riksdagen endast med tvekan anslutit sig till förslaget om inrättande av biträdesbefattningar av den nya tredje graden, har kommittén icke tilltrött sig att till uppförande å pensionsstyrelsens stat föreslå mer än en kvinnlig biträdesbefattning i denna grad utöver den förenämnda registrators- och kassörsbefattningen.

Kommittén har härvid avsett, att å försäkringstekniska byrån skulle för fondberäkningar finnas en befattning i nämnda grad, enär man av innehavaren av denna befattning givetvis måste fordra en högre utbildning än som torde kunna skäligen begäras av biträden i andra grad.

Vad särskilt den ifrågasatta bokhållarbefattningen å statistiska byrån inom pensionsstyrelsen beträffar, har kommittén ansett sig så mycket mindre kunna tillstyrka, att innehavaren av nämnda befattning avlönas högre än kvinnliga biträden av andra grad, som i ett nyligen av kommittén efter kungl. remiss handlagt ärende angående uppförande å ordinarie stat av ett antal kvinnliga biträdesbefattningar hos statistiska centralbyrån varken av detta ämbetsverk eller från kommitténs sida föreslagits inrättande därstädes av någon enda kvinnlig biträdesbefattning i högre grad än den andra, oaktat i statistiska centralbyrån åtskilliga biträden sysselsättas med relativt högt kvalificerat statistiskt arbete.

Av de i pensionsstyrelsens statförslag upptagna tolv kvinnliga biträden av andra grad skulle tre tjänstgöra å kanslibyrån, ett å byrån för yttre ärenden, ett å de bägge gransknings- och besvärbyråerna, tre å den försäkringstekniska byrån och fyra å den statistiska byrån.

Med hänsyn till att samtliga dessa biträden skulle, enligt vad pensionsstyrelsen meddelat, hava att utföra kvalificerat arbete, såsom steno-grafering, mera maktpåliggande räknearbete o. d., har kommittén funnit sig icke hava annat att erinra mot att dessa biträden upptagas å stat såsom biträden av andra graden, än att det biträde, som avsetts för byrån för yttre ärenden, syntes kommittén böra, likasom annan personal å denna byrå, erhålla allenast extra anställning.

Då tre av de utav pensionsstyrelsen föreslagna kvinnliga bokhållartjänsterna enligt kommitténs mening böra hänföras till biträdesbefattningar av andra graden, skulle alltså hela antalet ordinarie kvinnliga biträden av andra graden komma att uppgå till 14.

Till den lägsta graden av kvinnliga biträden skulle enligt pensionsstyrelsens statförslag hänföras fyrtio biträden. Såsom en följd av kommitténs uppfattning i fråga om byrån för yttre ärenden skulle i den

ordinarie staten nämnda antal böra minskas med två biträden, vilka avsetts för denna byrå.

I anledning av löneregreringskommitténs förslag beträffande avlöningen till den kvinnliga registratorn och kassören samt angående antalet kvinnliga bokhållarbefattningar har pensionsstyrelsen anfört huvudsakligen följande.

Såsom redan blivit antytt, äro enligt styrelsens mening de göromål, som utföras av registratorn och kassören, av den art och betydelse, att de mycket väl kunnat motivera uppförande i staten av ytterligare en tjänst i första lönegraden. Även med de högre avlöningsförmåner, som av styrelsen avsetts för befattningen i fråga, skulle alltså en besparing beredas statsverket. Styrelsen anser det därjämte kunna ifrågasättas, huruvida det är riktigt att åt en befattningshavare med den avlöning, som av kommittén föreslagits, anförtro ett arbete, med vilket den förenat handhavandet av avsevärda penningebelopp. Styrelsen har därför funnit sig böra vidhålla, att dess förslag i denna del är väl motiverat. Därest det icke låter sig göra att, såsom styrelsen tänkt sig, tillförsäkra registratorn högre förmåner än bokhållares, anser styrelsen, att det åtminstone bör tagas i övervägande, huruvida det icke kunde beredas henne ett tilläggsarvode till sådant belopp, att hennes avlöningsförmåner komme att sammanlagt uppgå till ungefär det belopp, styrelsen föreslagit.

Under erinran hurusom styrelsen föreslagit inrättandet av, förutom den av kommittén förordade kvinnliga bokhållarbefattningen å försäkringstekniska byrån, ytterligare tre sådana befattningar — nämligen en å var och en av kansli-, försäkringstekniska och statistiska byråerna — har styrelsen framhållit, att för samtliga de ifrågavarande befattningarna avsåges arbetsuppgifter, hörande under eller till svårighetsgrad och betydelse likvärdiga med de uppgifter, som i det förberörda statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1914 angivits vara av beskaffenhet att betinga en högre avlöningstyp än för kvinnligt biträde i andra graden. Det arbete, som skulle åläggas dessa bokhållare i pensionsstyrelsen, är enligt styrelsens mening av väsentligt mera krävande art och förenat med betydligt större ansvar, än vad förhållandet är eller avsetts vara med arbetet för de kvinnliga biträdena av närmast lägre avlöningsgrad inom styrelsen.

Vad beträffar särskilt den ifrågasatta bokhållarbefattningen å statistiska byrån har styrelsen — under framhållande att av personalen å styrelsens statistiska byrå måste krävas matematisk och jämväl i övrigt försäkringsteknisk utbildning för arbetenas utförande — påpekat, att ifrågavarande bokhållare skulle enligt styrelsens förslag sysselsättas med, bland

annat, matematiska utredningar, som sammanhånga med de statistiska göromålen, och att fördensull denna befattning enligt styrelsens mening i ingen mån vore jämförlig med biträdesbefattningarna i statistiska centralbyrån. Förutom anförda krav på den nämnda kvinnliga bokhållaren ford-
 ras även — yttrar styrelsen — kompetens och auktoritet att i ej ringa utsträckning utöva ledning och »förmanskap» över den betydande kvinnliga personalen å styrelsens statistiska byrå. Därjämte erinrar styrelsen, att, om också behovet av en dylik mera kvalificerad kvinnlig arbetskraft ej gjort sig gällande inom statistiska centralbyrån, så har däremot i kommerskollegii avdelning för näringsstatistik inrättats två sådana kvinnliga bokhållarbefattningar och i socialstyrelsen fyra, därav en å den statistiska byrån.

Departement-
 chefschefen.

Vidkommande till en början avlöningen åt den föreslagna kvinnliga registratören och kassören vill jag gärna medgiva, att de arbetsuppgifter, som avsetts för ifrågavarande befattningshavare, synas mig vara både makt-
 påliggande och ansvarsfulla samt tilläventyrs jämförliga med dem, som inom vissa ämbetsverk utföras av manliga befattningshavare. Då emellertid riksdagen endast med stor tvekan velat biträda förslaget om inrättande av den tredje graden av kvinnliga biträdesbefattningar samt beträffande dessa befattningar av riksdagen uppstälts stora krav i fråga om arbetets art och det med detsamma förenade ansvaret, vartill kommer att riksdagen synes hava tänkt sig, att genom inrättandet av nämnda biträdesgrad skulle kunna i vissa fall åstadkommas ett utbyte av manlig arbetskraft mot kvinnlig, har jag ansett mig böra hänföra registratören och kassören i pensionsstyrelsen till biträden av tredje graden.

Emellertid har jag, såsom här nedan kommer att omnämnas, tänkt mig, att felräkningspenningar skulle utgå till det kvinnliga biträde, som bestrider kassörsgöromål i styrelsen.

Vad vidare angår antalet kvinnliga bokhållarbefattningar har pensionsstyrelsen föreslagit fyra sådana, under det att lönerogleringskommittén icke velat tillstyrka mer än en bokhållarbefattning med avlöning såsom biträde av tredje lönegraden.

Med hänvisning till riksdagens tydligt uttalade obenägenhet att medgiva inrättande i större omfattning av biträdesbefattningar av tredje lönegraden och då ännu någon tids erfarenhet synes mig vara erforderlig för att kunna bedöma behovet av dylika befattningar inom pensionsstyrelsen, har i det förslag till stat för styrelsen, jag går att framlägga, icke upp-
 tagits mer än en biträdesbefattning av tredje graden utom registratörs- och kassörsbefattningen. De övriga tre av styrelsen ifrågasatta bokhållar-

befattningarna hava däremot i mitt förslag ersatts med biträdesbefattningar i andra graden.

Beträffande övriga av styrelsen föreslagna ordinarie biträdesbefattningar, nämligen 12 i andra graden och 40 i första graden, må erinras, att av dessa för byrån för yttre ärenden avsetts en sådan befattning i andra graden och två i första graden. Då enligt mitt förslag icke någon befattning å nämnda byrå skulle uppföras å ordinarie stat, skulle alltså antalet biträden i de nämnda graderna böra minskas med de för ifrågasvarande byrå beräknade. Å andra sidan skulle, vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit, tillkomma 3 biträdesbefattningar av andra graden, vilka av styrelsen upptagits såsom bokhållartjänster.

Enligt mitt förslag skulle alltså antalet ordinarie biträdesbefattningar i de olika graderna bliva

2	av tredje lönegraden	
14	» andra	»
38	» första	»

Beträffande de vid 1913 års riksdag fastställda avlöningarna för förste vaktmästare och vaktmästare hos pensionsstyrelsen har icke i detta sammanhang ifrågasatts någon ändring.

Vaktmästare.

Pensionsstyrelsen har föreslagit, att ett belopp av 1,000 kronor skulle utgå såsom årligt arvode åt generaldirektörens ställföreträdare.

Löneregleringskommittén har emellertid uttalat sig mot berörda förslag.

I sådant hänseende anför kommittén följande.

Då vederbörande departementschef den 25 april 1913 för Kungl. Maj:t framlade förslag i fråga om pensionsstyrelsens organisation, anförde han såsom sin mening, att en av styrelsens ledamöter borde erhålla uppdrag såsom generaldirektörens ställföreträdare, men beräknades ej i statförslaget något särskilt arvode till ställföreträdaren.

Varken i den kungl. propositionen i ämnet eller i riksdagens därav föranledda skrivelse gjordes något vidare uttalande beträffande den ifrågasatta ställföreträdaren.

Kungl. Maj:t förordnade sedermera en av ledamöterna i pensionsstyrelsen att från och med den 15 september 1913 tills vidare under tre år vara ställföreträdare för generaldirektören och chefen för pensionsstyrelsen.

Då genom kungl. brev den 31 december 1913 fastställdes stat för pensionsstyrelsens avlöningar och omkostnader för år 1914, i vad desamma icke voro i ordinarie stat upptagna, ingick visserligen i anslagsberäkningen

Arvode till generaldirektörens ställföreträdare.

belopp till arvode åt generaldirektörens ställföreträdare, men föreskrevs, att tills vidare och intill dess annorlunda kunde bliva förordnat sådant arvode icke finge utbetalas.

Kommittén yttrar vidare.

Rörande ärendens avgörande i vederbörande chefs frånvaro uti ämbetsverk, där chefen, vare sig fullständigt eller delvis, ensam har beslutanderätten i ärenden, uti vilkas prövning han deltagit, hava intill senare tid föreskrifterna i allmänhet — d. v. s. med frånseende dels av vissa särskilda undantag, dels ock av de fall, då av Kungl. Maj:t kan hava blivit annorlunda förordnat — växlat mellan två huvudtyper.

Sålunda hava för sådana fall beträffande vissa ämbetsverk föreskrivits, att de ärenden, i vilka chefen eljest beslutade och som kunde avgöras i chefs frånvaro, skulle avgöras kollektivt av vederbörande ledamöter.

I avseende å andra verk har åter stadgats, att den äldste tjänstgörande ledamoten skulle inträda i utövningen av chefs åligganden, med eller utan vissa begränsningar.

I senare tid hava för ifrågavarande fall föreskrifter av en tredje huvudtyp kommit i tillämpning (exempelvis i socialstyrelsen). Enligt dessa föreskrifter skall i chefs frånvaro dennes åligganden utövas av den av ledamöterna, vilken av Kungl. Maj:t förordnats att vara chefs ställföreträdare.

Vad nu pensionsstyrelsen beträffar, synes kommittén så mycket mindre något vara att erinra mot anordningen med en särskilt förordnad ställföreträdare för chefen, som därigenom vissa fördelar torde kunna vinnas.

Enligt pensionsstyrelsens förslag skulle ställföreträdaren åtnjuta ett särskilt arvode för detta uppdrag.

Då emellertid enligt vanliga avlöningsbestämmelser befattningshavare av lägre grad, som bestrider högre befattning inom vederbörande ämbetsverk, i allmänhet äger att, mot avstående av egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta de för den högre befattningen anslagna tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp, synes det kommittén, som skulle något särskilt arvode utöver nämnda ersättning icke erfordras till den, som företräder generaldirektören i pensionsstyrelsen i dennes frånvaro. Kommittén fäster även uppmärksamheten därå, att ställföreträdaren för chefen i socialstyrelsen icke tillerkänts något särskilt arvode.

Med anledning av vad kommittén sålunda anfört beträffande arvode åt ställföreträdaren för generaldirektören, har pensionsstyrelsen framhållit, att det upptagna beloppet skulle utgöra ersättning icke allenast för det

extra arbete, som skulle åligga ställföreträdaren genom utövande av generaldirektörens funktioner under dennes frånvaro, utan även för utförande i övrigt av en del göromål, som åligga generaldirektören, men från vilka denne lämpligen bör vara fritagen. På grund härav har styrelsen ansett det föreslagna arvodet väl motiverat.

Att det vid ett ämbetsverk av den omfattning, som pensionsstyrelsen redan nu har och ännu mer kommer att få, allt framgent torde vara synnerligen lämpligt och för arbetet inom ämbetsverket främjande, att en av verkets ordinarie ledamöter och bland dem den därtill mest lämpade förordnas såsom ställföreträdare för generaldirektören, därom torde icke råda något tvivel. Däremot föreligga skiljaktiga meningar, huruvida ställföreträdaren för detta sitt uppdrag bör åtnjuta annat arvode än vanlig vikariatsersättning.

Departement-
schefen.

Enligt min mening kan den ledamot, som i generaldirektörens frånvaro skall i hans ställe fullgöra hans åligganden, utöva hans sammanhållande och övervakande funktioner och sålunda ansvara för ledningen av ämbetsverket, förvärva kvalifikation härtill endast genom att inrikta sitt arbete därpå jämväl under de tider, då generaldirektören är i tjänst. Det torde sålunda vara erforderligt, att ställföreträdaren även i generaldirektörens närvaro inom styrelsen övervakar föredragningen av viktigare ärenden. Ett sådant förfarande torde i sin mån bidra till genomförandet av erforderlig enhetlighet i arbetet inom ämbetsverket och kontinuitet i ledningen därav. Till nyssnämnda ärenden äro att hänföra allmänna förvaltningsfrågor, befodrings- och andra personfrågor samt eljest frågor, som angå verket i dess helhet. Ställföreträdaren får sålunda jämte chefen påtaga sig ett visst ansvar för förvaltningsarbetet i dess helhet. För att icke generaldirektören skall betungas med en mängd detaljfrågor, torde det för övrigt vara önskvärt och lämpligt, att generaldirektören medgives befogenhet att åt ställföreträdaren uppdraga att i generaldirektörens ställe handlägga frågor av nyssberörda beskaffenhet, där dessa äro av mindre vikt. Allt detta måste för ställföreträdaren, vilken under den tid, generaldirektören är i tjänst, dessutom har att såsom byråchef sköta sina vanliga åligganden, medföra, fränsett det ökade ansvaret, tillika en avsevärt större arbetsbörda än han eljest skulle hava.

Vid nu angivna förhållanden synes det mig föga rimligt, att ställföreträdaren skulle, trots sitt större ansvar och trots den större arbetsbördan, tillgodonjuta allenast samma avlöning som de övriga byråcheferna. Den av lönerogleringskommittén uttalade uppfattningen, att särskilt arvode till ställföreträdaren ej är erforderligt med hänsyn därtill, att han vid be-

stridande av generaldirektörsbefattningen äger åtnjuta de för denna anslagna tjänstgöringspenningar, som utgå med högre belopp än för byråchef, eller ock däremot svarande belopp, kan jag icke biträda och detta av två skäl: dels förefaller nämligen denna mening vara grundad på det antagandet, att ställföreträdaren icke skulle hava några ökade göromål utom å tid, då generaldirektören icke är i tjänst, ett antagande vilket, såsom framgår av det ovan sagda, ej torde överensstämma med vad som i detta avseende är äsyftat, dels skulle under sådan förutsättning den särskilda ersättningen till ställföreträdaren i regel icke uppgå till högre belopp än ungefär 100 kronor för år, ett belopp som synes mig alldeles för lågt tilltaget. Rättvisa och billighet torde kräva, att ställföreträdaren tillerkännes ett med hänsyn till befattningens vikt och det därmed förenade ansvar bättre avpassat arvode. Med avseende fästat härå torde dess belopp lämpligen böra bestämmas till 1,000 kronor. Till stöd för detta förslag vill jag jämväl särskilt erinra, att ställföreträdaren för generaldirektören i telegrafstyrelsen tillerkänts ett särskilt arvode å just detta belopp, därvid är att märka, att det arbete, som åligger denne ställföreträdare, i alla händelser icke torde vara mera krävande och omfattande än det, som kommer att vila på motsvarande befattningshavare i pensionsstyrelsen. Vidare har i den till pågående riksdag framlagda statsverkspropositionen i sammanhang med omorganisation och löneroglering beträffande medicinalstyrelsen föreslagits särskilt arvode till enahanda belopp åt ställföreträdaren för generaldirektören i denna styrelse. Den i järnvägsstyrelsen befintlige souschefen åtnjuter en avlöning, som med väsentligt belopp överstiger övriga ledamöters i verket avlöning, men förhållandena inom sistnämnda styrelse äro uti ifrågavarande avseende ej jämförliga med de i pensionsstyrelsen rådande, och torde det därför ej vara behöfligt att här närmare ingå därpå.

Därest ställföreträdaren för generaldirektören i pensionsstyrelsen tillerkännes särskilt arvode, bör han själfvallet icke erhålla vikariatsersättning utöver arvodet för tid, han uppehåller generaldirektörens befattning, då denne åtnjuter semester eller befinner sig på tjänsteresa eller för handläggning av särskilda ärenden är hindrad att sköta sin befattning i övrigt.

Det sålunda föreslagna arvodet till ställföreträdaren synes mig icke, såsom pensionsstyrelsen ifrågasatt, böra utgå av anslag å extra stat, utan i stället uppföras å ordinarie stat.

I detta sammanhang ber jag få beröra frågan om arvode till generaldirektörens ställföreträdare under tiden intill 1915 års ingång, vid vilken tidpunkt föreliggande förslag till ordinarie stat för pensionsstyrelsen m. m. är avsett att träda i tillämpning. Genom nådigt brev den 12 sep-

tember 1913 förordnades ledamoten av styrelsen O. F. Enbom till dylik ställföreträdare tills vidare under tre år. I pensionsstyrelsens förslag till stat för år 1914 upptogs särskilt arvode till honom, räknat från nyssnämnda dag. För att emellertid icke föregripa riksdagens prövning av frågan och utan dess vetskap ådraga statsverket utgift i förevarande avseende föreskrevs vid statens fastställande genom nådigt brev den 31 december 1913, på sätt ovan omförmälts, att det i anslagsberäkningen upptagna arvodet tills vidare icke finge utbetalas. Sedan riksdagen prövat föreliggande förslag, ämnar jag emellertid upptaga frågan om ställföreträdarens arvode för ovan nämnda tid till slutlig behandling inför Kungl. Maj:t.

Såsom av det föregående framgår, skulle kassörsgöromålen inom pensionsstyrelsen bestridas av ett kvinnligt biträde i tredje lönegraden. Med hänsyn till de viktiga och omfattande göromål samt de betydande penningssummor, som skola handhavas av henne, har styrelsen ifrågasatt, att särskilt tilläggsarvode beredes henne. Jag har dock, såsom nämnt, ej ansett mig kunna med avvikande från eljest vanligen gällande avlöningsnormer för statens verk förorda detta förslag. Med avseende fäst på det ansvar som påvilar henne för de stora penningbelopp, vilka gå genom hennes händer, vore det emellertid önskvärt, om felräkningspenningar, såsom jag redan antytt, kunde tillerkännas henne.

Felräkningspenningar till en kvinnlig kassör.

Till belysning av kassörsgöromålen omfattning må erinras, att den för år 1914 fastställda staten för styrelsen slutar å 843,600 kronor, därav omkring 175,000 kronor redovisas av annan myndighet, men återstoden omhänderhaves av styrelsens kassör.

Sammanlagda beloppet av styrelsens förvaltningskostnader för år 1915 har av mig beräknats till över 600,000 kronor, och skulle av detta belopp över 500,000 kronor omhänderhavas av ifrågavarande kvinnliga befattningshavare. Med all säkerhet kunna förvaltningskostnaderna — bortsett från den tillfälliga stegring, som föranledes av organisationskostnaderna år 1914 — väntas stiga år från år och i sammanhang därmed även kassörens ansvarighetssumma komma att ökas. Med den avsevärda personal, som finnes och framdeles kommer att finnas i styrelsen, är det givet, att arbetet med uträknandet, utbetalandet och bokförandet av avlöning, redovisande av innehållna pensionsutgifter m. m. bliver komplicerat. Antalet utbetalningar i olika poster torde sålunda, med hänsyn tagen jämväl till utbetalningar för expenser m. m., säkerligen bliva ganska betydande. Den, som handhar kassörsgöromålen, kan för den skull lätteligen bliva utsatt för större eller mindre förluster genom felräkning.

Med hänsyn till den risk i nämnda hänseende, som vissa kassörer

löpa, har inom olika förvaltningsområden ansetts billigt att tillerkänna sådana befattningshavare felräkningspenningar. Den sålunda i vissa fall tillerkända rätten till felräkningspenningar gäller icke blott manliga utan även kvinnliga befattningshavare, där sådana förekomma på dylik plats.

Jag tillåter mig i sådant hänseende allenast erinra, hurusom inom telegrafverket enligt gällande avlösningsreglemente kvinnlig kassör å linjedistriktsbyrå och vid verkstaden erhåller felräkningspenningar med 200 kronor för år räknat. Därjämte äga å vissa telegrafverkets stationer särskilt anställda kassörer, som kunna vara kvinnliga, uppbära felräkningspenningar uppgående till viss procent av den influtna telefonuppbörden, dock högst 400 kronor för år räknat. Vid postverket utgå enligt gällande avlösningsreglemente felräkningspenningar till tjänsteman — även kvinnlig —, vilken tjänstgör såsom kassör vid distriktsförvaltning med 300 kronor, därest minst 500,000 kronor av honom utbetalas i avlöningar och omkostnader m. m., men i annat fall med 120 kronor.

Vad pensionsstyrelsen beträffar synas mig på ovan anförda grunder — särskilt med hänsyn tagen till nyss anförda för telegraf- och postverken gällande bestämmelser — felräkningspenningar till ett belopp av 300 kronor för år räknat kunna anses skäligen för den kvinnliga befattningshavare, som inom styrelsen bestrider kassörsgöromålen.

Anslag till vikariatsersättningar m. m.

Å den ordinarie staten för pensionsstyrelsen torde böra uppföras ett anslag för bestridande av dels ersättningar till vikarier vid semester för ordinarie befattningshavare, dels ock eventuellt erforderliga fyllnadsersättningar utöver tjänstgöringspenningar till vikarier vid sjukdomsförfall för ordinarie kvinnliga befattningshavare eller vaktmästare.

För nämnda ändamål har lönerogleringskommittén beräknat ett belopp av tillhoppa 9,900 kronor.

Utöver berörda belopp torde komma att behövas medel till bestridande av ersättningar åt vikarier under tjänsteresor, som företagas av generaldirektören och andra tjänstemän i styrelsen. Då emellertid särskilt under den första tiden av pensionsförsäkringslagens tillämpning det torde vara omöjligt att närmare beräkna vad som kan komma att åtgå härför, har det synts kommittén lämpligast, att dylika vikariatsersättningar tills vidare utgå av anslag å extra stat.

Vad kommittén sålunda föreslagit har icke givit mig anledning till erinran.

I detta sammanhang har lönerogleringskommittén ansett sig böra något beröra frågan om förenämnda tjänsteresor.

I den av styrelsen avgivna promemorian har, erinrar kommittén, under rubriken »Byrån för yttre ärenden» i nämnda hänseende anförts följande.

För att kunna uppfylla de krav, som ställdes på denna byrå i fråga om vägledning m. m. för de lokala myndigheterna, vore det nödvändigt, att byråns chef och tjänstemän i så stor utsträckning som möjligt företoge inspektionsresor och att i detta avseende tillsåges, att så vitt möjligt alla pensionsnämnder och ombud med icke allt för långa mellanrum besöktes. Då pensionsdistriktens antal uppginge till över 2,600, ansågs det uppenbart, att ifrågavarande inspektionsresor skulle taga mycken tid i anspråk.

Även om, yttrar kommittén, till en början inspektionsresor må bli behövligen i jämförelsevis avsevärd omfattning, synes det likväl kommittén, som skulle någon mera regelbundet återkommande inspektion av varje pensionsnämnd näppeligen vara erforderlig. Genom styrelsens ombud torde nämligen möjlighet förefinnas för styrelsen att handleda och kontrollera pensionsnämnderna, och synes även styrelsen själv vara i tillfälle att i sammanhang med granskning av pensionsnämnds beslut i pensionsärende öva en viss uppsikt över nämndernas verksamhet.

I varje fall anser kommittén det vara angeläget, att nödig begränsning av inspektionsresorna iakttages, till förekommande av att utgifterna för statsverket i nämnda hänseende må bli allt för höga.

I anledning av kommitténs uttalande rörande ifrågavarande inspektionsresor framhåller styrelsen, att, ehuru avfattningen av det styrelsens yttrande, som föranlett berörda uttalande från kommitténs sida, väl kunnat tolkas i sådan riktning, det likväl icke varit styrelsens mening, att mera regelbundet återkommande inspektion av varje pensionsnämnd skulle bli erforderlig.

Vad sålunda yttrats i fråga om nämnda inspektionsresor föranleder icke till annat uttalande från min sida, än att jag förutsätter, att pensionsstyrelsen tillser, det kostnaderna härför icke varda högre, än vad som kräves, för att styrelsen må kunna utöva den rådande och ledande verksamhet, som jag för min del tror vara önskvärd för uppnående av enhetlighet i lagtillämpningen och undvikande av onödiga utgifter för pensioneringen.

Därest vad jag i det föregående föreslagit vinner bifall, skulle den ordinarie avlöningsstaten för pensionsstyrelsen komma att erhålla följande förändrade lydelse:

Stat.

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Summa.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1 generaldirektör och chef	7,000	3,000	1,000	11,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 byråchef	5,000	2,500	600	8,100	
4 byråchefer	20,000	10,000	2,400	32,400	
Generaldirektörens ställföreträdare, arvode	—	—	—	1,000	
1 tjänsteman i andra lönegraden (se- kreterare).	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
4 tjänstemän i andra lönegraden (se- kreterare, förste aktuarier)	14,400	7,200	1,600	23,200	
1 tjänsteman i första lönegraden (notarie)	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
16 tjänstemän i första lönegraden (notarier, aktuarier)	35,200	24,000	4,800	64,000	
1 kvinnligt biträde i tredje löne- graden (registrator och kassör)	1,100	750	150	2,000	
1 kvinnligt biträde i tredje löne- graden (bokhållare)	1,100	750	150	2,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde i andra lönegraden	900	550	150	1,600	
13 kvinnliga biträden i andra löne- graden	11,700	7,150	1,950	20,800	
1 kvinnligt biträde i första lönegraden	700	350	150	1,200	
37 kvinnliga biträden i första löne- graden	25,900	12,950	5,550	44,400	
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	
1 d:o	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Felräkningspenningar till det kvinn- liga biträde, som bestrider kassörs- göromålen	—	—	—	300	
Till vikariatsersättningar under se- mester samt vid sjukdomsförfall för vissa befattningshavare	—	—	—	9,900	
Summa	—	—	—	235,600	

Anmärkning. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

Genom nådig kungörelse den 18 juli 1913 (svensk författningssamling n:r 138) hava stadgats villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från 1914 års början för ordinarie befattningshavare i pensionsstyrelsen fastställda avlöningsförmåner.

De av mig förordade förändringar i och tillägg till nu gällande ordinarie avlöningsstat för pensionsstyrelsen torde påkalla jämväl en revision av förenämnda avlöningsvillkor.

Det förslag till nya villkor, jag nu går att framlägga, överensstämmer med vad löneregeringskommittén i sådant hänseende föreslagit, dock med de modifikationer, som betingas därav att särskilt arvode till generaldirektörens ställföreträdare skulle utgå.

För åtnjutande av de förmåner, som i den nya staten varda upptagna för ordinarie befattningshavare i pensionsstyrelsen, torde alltså böra fastställas följande villkor och bestämmelser, nämligen;

1:o) för ordinarie befattningshavare utom kvinnliga biträden:

att tjänstinnehavare skall, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag;

att befattningshavare skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av pensionsstyrelsen eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, ävensom därest styrelsens ställning inom statsförvaltningen varder så förändrad, att den ej längre kan anses såsom självständig styrelse, eller därest vissa ifrågavarande styrelse tillhörande göromål överflyttas till annat verk, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk eller den anstalt, vartill göromålen överlämnas; skolande befattningshavare i pensionsstyrelsen slutligen, likaledes med bibehållande av nyssnämnda förmåner, vara underkastad att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, förflyttas till annan befattning inom förvaltningen å det sociala området;

att chefen för pensionsstyrelsen skall vara underkastad den förändring i tjänsteställning, som må anses följa därav att chefsbeställningen vid styrelsen kan varda upptagen bland de i § 35 regeringsformen angivna förtroendesysslor;

att med ordinarie befattning inom pensionsstyrelsen icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning inom pensionsstyrelsen ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för

verk eller bolag, som är försett med Kungl Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej, beträffande generaldirektören och byråcheferna, Kungl. Maj:t och, vad angår andra befattningshavare, pensionsstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen inom pensionsstyrelsen, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

att befattningshavare är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning uti innehavande grad, där han, till befordrande av arbetets oavbrutna gång, befinnes vara lämplig och behövlig;

att tjänstgöringspenningar eller arvode till generaldirektörens ställföreträdare få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen, där ej, vad berörda arvode beträffar, annorlunda varder av Kungl. Maj:t bestämt;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar och i förekommande fall förberörda arvode avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller utan att han kan styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras till följd av tjänstresor eller för beredande av semester, befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i pensionsstyrelsen bestrida densamma mot åtnjutande därvid av, i stället för egna tjänstgöringspenningar, vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp;

att emellertid, därest tjänsteman av högre grad till följd av tjänste-

resa eller för handläggning av särskilda ärenden är under allenast några få, högst fyra dagar hindrad att sköta sin befattning tjänsteman av lägre grad skall vara pliktig att utan särskild ersättning sköta de till befattningen hörande löpande göromålen;

att vidare den byråchef, som förordnats att vara generaldirektörens ställföreträdare, icke må åtnjuta särskild ersättning utöver arvodet för den tid, han bestrider generaldirektörens befattning, vare sig denne åtnjuter semester eller befinner sig på tjänsteresa eller för handläggning av särskilda ärenden är hindrad att sköta sin befattning; ägande dock ställföreträdaren att, därest han måste till vikarie å byråchefsbefattningen avstå egna tjänstgöringspenningar, såsom ersättning därför åtnjuta däremot svarande belopp;

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmas att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år på samma villkor samt

för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem år ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänsteåldern blivit uppnådd;

börande därvid förste vaktmästare och annan vaktmästare tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till innehavande ordinarie befattning;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erbållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas av generaldirektören, byråchef och tjänsteman i andra lönegraden under en och en halv månad, av tjänsteman i första lönegraden under en månad samt av förste vaktmästare och annan vaktmästare under femton dagar;

att befattningshavare, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid av året, som av generaldirektören bestämmes, begagna sig av semester;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst-innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat;

att den, som tillträder den nya avlöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

att en var, som med eller efter den nya lönestatens ikraftträdande tillträder befattning i pensionsstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig förberörda villkor och bestämmelser; samt

att förutvarande innehavare av ordinarie befattning i pensionsstyrelsen, som icke före den 1 december 1914 anmäler, att han vill underkasta sig den nya avlöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kan därtill förbindas, skall varda bibehållen vid honom ditills tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst-innehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som ditills tillkommit honom;

2:o) för kvinnliga biträden å pensionsstyrelsens stat:

att, då vid uppförande i stat av biträdesbefattning till innehavare av densamma befordras person, som omedelbart före sin befordran inom pensionsstyrelsen utfört samma arbete som det till befattningen hörande mot fast arvode under föregående år till belopp, överstigande vad enligt staten skall utgå till befattningens innehavare, styrelsen skall äga bereda fyllnad i avlöningen för dess uppbringande till nämnda arvodes belopp; dock att biträdet genom dylik avlöningsfyllnad ej må i något fall tillgodoföras avlöning till högre belopp, än som motsvarar beloppet av den med befattningen i fråga förenade slutavlöningen, tjänstgöringspenningar och ortstillägg däri inräknade;

att i fråga om biträdes av tredje graden arbetstid å tjänsterummet skall gälla vad här ovan föreskrivits för andra ordinarie befattningshavare i styrelsen samt att biträdes av första eller andra graden arbetstid å tjänsterummet skall vara sex timmar, dock att sådant biträde skall vara

pliktigt att i särskilda fall, när arbetets behöriga gång det kräver, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet intill ytterligare en timme;

att biträde må åtnjuta semester under en månad om året, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske;

att biträde av lägre grad, som efter intjänande av båda ålderstilläggen i denna grad befordras till biträdesbefattning av närmast högre grad, må omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i sistnämnda grad;

att vid sjukdomsförfall eller när det erfordras för beredande av semester biträde av lägre grad skall vara skyldigt att, om det förordnas såsom biträde av högre grad hos styrelsen, bestrida befattningen som sådant; ägande sålunda förordnat biträde av lägre grad att därunder i stället för egna tjänstgöringspenningar åtnjuta, om förordnandet erfordras i följd av sjukdomsförfall, de med den tjänstledigas befattning förenade tjänstgöringspenningar, men, då förordnandet erfordras för beredande av semester, ett mot den semesterledigas tjänstgöringspenningar svarande belopp;

att gift kvinna må till biträdesbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall lämnat medgivande;

att, där kvinnlig innehavare av biträdesbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från tjänsten, därest icke styrelsen med hänsyn till tjänstens behöriga upprätthållande finner det nödigt;

att biträdesbefattning skall av styrelsen tillsättas medelst konstitutorial och att tillsättningen skall ske efter tjänstens ledigförklarande genom kungörelse;

att rörande tillsättningen i övrigt, kompetensfordringar, ordningen för meddelande av tjänstledighet och avsked samt för åtal och disciplinär bestraffning och dylikt skola gälla de närmare stadganden, som må varda av Kungl. Maj:t bestämda; samt

att i övrigt de för andra ordinarie befattningshavare i pensionsstyrelsen stadgade villkor och bestämmelser för avlöningsförmånens åtnjutande skola i tillämpliga delar och i den mån de icke stå i strid mot vad här blivit föreskrivet lända till efterrättelse.

Uti pensionsstyrelsens framställning av den 18 december 1913 hemställdes om uppförande å extra stat för år 1915 av ett förslagsanslag å 415,000 kronor under rubrik »till chef (lönetillägg till förste innehavaren 4,000 kronor), dennes ställföreträdare, sakkunniga hos styrelsen, extra leda-

**Förslags-
anslag
å extra
stat.**

möter, biträden, ombud, resekostnadsersättningar, hyra, skrivmaterialier, tryckningskostnader, inventarier m. m.».

Pensionsstyrelsen har emellertid dels i sitt underdåniga utlåtande den 11 maj 1914 över löneregleringskommitténs nu ifrågavarande betänkande dels ock i särskild framställning den 20 i samma månad angående styrelsens ombud föreslagit vissa jämkningar beträffande nämnda förslagsanslag.

Jag torde i ett sammanhang få redogöra för styrelsens olika förslag i berörda hänseende ävensom de erinringar, som löneregleringskommittén gjort beträffande framställningen av den 18 december 1913, i vad den avsåg detta anslag.

*Lönetillägg
till general-
direktören.*

Av de i förslagsanslaget ingående posterna märkes först ett belopp av 4,000 kronor till lönetillägg åt generaldirektören.

Vidkommande denna anslagspost får jag erinra, hurusom riksdagen år 1913 medgivit att, för möjliggörande av att högre löneförmåner än den normala avlöningen 11,000 kronor måtte kunna beredas generaldirektörsbefattningens förste innehavare, på extra stat anvisades ett anslag av 4,000 kronor att av Kungl. Maj:t för ändamålet disponeras.

Vad beträffar arvode till generaldirektörens ställföreträdare har jag, såsom redan är nämnt, ansett detta böra uppföras å den ordinarie staten.

*Ersättning
till sakkun-
niga hos
styrelsen.*

Av förslagsanslaget skulle vidare bestridas ersättning till sakkunniga hos pensionsstyrelsen. Denna anslagspost har av pensionsstyrelsen beräknats till samma belopp, 12,000 kronor, som för berörda ändamål avsågs i propositionen till 1913 års riksdag angående anslag till pensionsstyrelsen.

Löneregleringskommittén har beträffande nämnda sakkunniginstitution erinrat, hurusom regeringsrådet Lindstedt vid avgivande av utredning beträffande behovet av arbetskrafter under de första åren av pensionsstyrelsens verksamhet utgick från att två »fullmäktige» skulle vara erforderliga.

Då vederbörande departementschef den 25 april 1913 inför Kungl. Maj:t föredrog frågan om anslag till pensionsstyrelsen, anförde han uti berörda hänseende följande.

I ett verk som det ifrågavarande erfordrades enligt hans uppfattning ett rådgivande lekmannelement, som i största möjliga utsträckning deltog i arbetet. Om detta lekmannelement slutligt borde skapas i form av fullmäktige eller på annat sätt, ansåg han för det dåvarande kunna lämnas därhän. Det syntes honom tills vidare viktigast, att de sakkunniga

lekmän, som anställdes, kunde påräknas för att deltaga i behandlingen av de ärenden, för vilka enligt regeringsrådet Lindstedts förslag skulle disponeras en veckodag (allmänna ärenden, besvärsmål samt sådana pensionsärenden, som befundes vara av synnerligen tvistig beskaffenhet och därför syntes böra göras till föremål för en allsidigare prövning), ävensom för en del organisatoriska arbeten. Med hänsyn till det ganska omfattande arbete, som skulle åligga dessa sakkunniga, och med beaktande att olika kategorier sådana borde vara representerade i styrelsen, ansåg departementschefen deras antal böra sättas till fyra samt arvodet för en var till 3,000 kronor för år räknat.

Kungl. Maj:t har ock förordnat fyra sakkunniga hos styrelsen, var och en med ett arvode av 3,000 kronor.

Enligt vad löneregleringskommittén inhämtat, har det under den hittills tilländagångna delen av år 1914 icke ansetts lämpligt att påkalla de sakkunniga viss dag i veckan, utan har i stället i allmänhet den anordningen iakttagits, att ett större antal ärenden sammanförts till särskilda sammanträden med något längre mellantid.

Löneregleringskommittén har meddelat, att inom kommittén uppkommit det spørsmålet, huruvida ett så stort antal som fyra sakkunniga må för framtiden varda erforderligt i pensionsstyrelsen. Kommittén har emellertid funnit sig icke böra göra något bestämt uttalande i nämnda hänseende, då, enligt vad av departementschefens ovanberörda yttrande synes framgå, frågan om lekmanneelementet inom styrelsen icke torde vara att anse såsom slutgiltigt avgjord.

Vad däremot det nu utgående arvodet till sakkunnig i pensionsstyrelsen beträffar, har det synts kommittén, som skulle ett något lägre arvode än 3,000 kronor kunna anses utgöra skäligen ersättning för ifrågavarande uppdrag, sådant detsamma kommit att gestalta sig. Kommittén har tänkt sig, att arvodet till sakkunnig i pensionsstyrelsen skulle kunna tills vidare sättas till samma belopp, som från och med år 1915 kommer att utgå till fullmäktig (sakkunnig) i socialstyrelsen, eller 2,000 kronor.

Med anledning av vad kommittén sålunda ifrågasatt erinrar styrelsen, att det nuvarande arvodet till sakkunniga, 3,000 kronor, synes hava bestämts med hänsyn till den synnerligen stora omfattningen av pensionsstyrelsens verksamhet, vilken år från år kommer att ytterligare ökas, och att det för styrelsen givetvis är av största vikt att kunna påräkna de sakkunnigas biträde i så stor utsträckning som möjligt, särskilt under de första åren av pensionsförsäkringen, då det gäller att i stor omfattning skapa praxis och träffa avgörande i ett mycket stort antal principiella

frågor, vilka komma att bliva betydelsefulla för den framtida verksamheten. Sammanträden med de sakkunniga hava visserligen icke hittills ägt rum på en bestämd veckodag, men denna omständighet har varit beroende på de särskilda förhållandena under organisationstiden.

Det arbete, som ålegat de sakkunniga, har emellertid, enligt vad styrelsen framhåller, icke härigenom blivit mindre omfattande, då vid de sammanträden, vilka avhållits, behandlats ett stort antal ärenden, och då före och mellan sammanträdena de sakkunnigas tid ofta tagits i anspråk för studium av ärenden och frågor, vilka medelst inom styrelsen upprättade promemior och förslag till dem överlämnats.

Sedan granskningen och prövningen av pensionsansökningar numera kommit i gång, har emellertid den ordning träffats, att viss dag i veckan hållas plenisammanträden, vid vilka princip- och andra viktiga frågor rörande pensionsansökningar komma att behandlas, och till vilka sammanträden de sakkunniga kallas.

Däremellan skulle, såsom hittills, då och då särskilda sammanträden hållas med de sakkunniga för behandling av organisationsfrågor, förslag till lagändringar och dylikt, varjämte styrelsen uttalat önskvärdheten av att de sakkunniga allt emellanåt övervara de föredragningar av pensionsärenden, vilka på gransknings- och besvärbyråerna dagligen försiggå inom pensionsstyrelsen.

På grund härav anser styrelsen synnerligen önskligt, att de sakkunniga åtminstone under de närmaste åren kunna tagas i anspråk för pensionsstyrelsens arbete, och att på grund härav goda skäl föreligga för bibehållande tills vidare av de sakkunnigas arvode vid det nuvarande beloppet, eller 3,000 kronor för år.

Departementschefen.

I fråga om de sakkunnigas arbete torde jag få meddela följande upplysningar utöver vad styrelsen i sådant avseende anført.

Från det styrelsen den 1 september 1913 började sin verksamhet och intill slutet av maj månad 1914 hava hållits 20 sammanträden med de sakkunniga, och hava dessa sammanträden i medeltal tagit i anspråk en tid av mellan 4 och 5 timmar. Emellertid hava i regel före sammanträdena från styrelsen till de sakkunniga överlämnats promemior rörande de ärenden, som skulle förekomma vid vederbörande sammanträde, i syfte att de sakkunniga redan före sammanträdet skulle bliva i tillfälle att sätta sig in i ärendena. Dessutom hava mellan sammanträdena förekommit överläggningar med de sakkunniga, med en eller flera av dem eller samtliga, och har detta oftast skett genom översändande av skriftliga framställningar, över vilka de sakkunniga haft att uttala sig.

Med de sakkunniga hava företrädesvis behandlats frågor av mera principiell och väsentlig betydelse, såsom angående styrelsens organisation, ordnandet av frågan om ombud för styrelsen, fastställande av formulär till pensionsansökan m. m., principerna för avgörande av frågor om befrielse från avgiftsplikt, organisation av den frivilliga försäkringen och förslag angående pensionsfondens förvaltning. Vidare har styrelsen i samråd med de sakkunniga fastslagit åtskilliga riktlinjer för den praktiska tillämpningen av pensionsförsäkringslagens bestämmelser och uppgjort förslag till ändring av en del lagrum.

Beträffande nu föreliggande spörsmål tillåter jag mig erinra, huru som 1913 års riksdag lämnade utan anmärkning det då framlagda förslaget att i pensionsstyrelsens arbeten skulle deltaga fyra sakkunniga lekmän samt att arvodet för en var av dem skulle utgå med 3,000 kronor för år räknat.

Att redan nu, såsom inom lönerogleringskommittén ifrågasatts, vidtaga minskning av antalet sakkunniga och de till dem utgående arvodenas belopp, därtill anser jag anledning saknas, så mycket mera som under de närmaste åren för de sakkunniga torde föreligga mångfaldiga och stora uppgifter vid behandlingen av ännu ej lösta viktiga organisationsfrågor och andra spörsmål av principiell betydelse för pensionsförsäkringens framtida utveckling, uppgifter vilka synas komma att taga deras tid och arbete starkt i anspråk. Däremot är det ju möjligt, att efter några års förlopp nyssnämnda spörsmål kunna vinna slutgiltig lösning och att principerna för pensionsförsäkringen då ock blivit mera i detalj slutligt utformade och fastställda; därest så bliver förhållandet, torde frågan om minskning av antalet sakkunniga, vilkas arbete då givetvis skulle bliva mindre, och nedsättning av deras arvode åter kunna upptagas till behandling.

På grund härav bör enligt min mening till ersättning åt fyra sakkunniga i pensionsstyrelsen för år 1915 beräknas ett sammanlagt belopp av 12,000 kronor.

Till avlöning åt amanuenser och andra extra biträden samt extra vaktmästare ävensom arvoden åt eventuellt behövlige extra ledamöter har pensionsstyrelsen avsett ett belopp av 60,000 kronor att utgå av förslagsanslaget.

*Avlöning åt
amanuenser
m. fl.*

Styrelsen har förslagsvis beräknat, att detta belopp skulle disponeras sålunda:

arvoden till amanuenser	omkring	20,000	kronor
» » extra kvinnliga biträden	»	21,600	»
» » extra vaktmästare	»	2,700	»
» » tillfälliga ledamöter	»	12,000	»
ersättning till mera tillfälliga extra arbetskrafter .	»	3,700	»
		<hr/>	
		tillhopa	60,000 kronor.

Då enligt löneregleringskommitténs förslag befattningarna å byrån för yttre ärenden icke skulle uppföras å ordinarie stat, har kommittén ansett det bliva erforderligt att höja nu ifrågavarande anslagspost, och har kommittén på grund härav beräknat densamma till omkring 84,000 kronor.

I detta sammanhang har kommittén erinrat, hurusom kommittén redan uti delen I av sina betänkanden, innefattande allmänna förutsättningar och grunder för en reglering av löneförhållanden m. m. inom de centrala ämbetsverken, uttalat såsom sin mening, att grunderna för avlöningen till extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie vaktbetjante inom de centrala ämbetsverken i allmänhet böra bestämmas av Kungl. Maj:t på förslag av vederbörande ämbetsverk.

Med hänsyn särskilt till det stora antal extra befattningshavare, som torde bliva erforderligt i pensionsstyrelsen, har kommittén ansett, att jämväl i avseende å denna styrelse bör, i den ordning nyss är nämnd, fastställas dylika grunder för den extra personalen.

Departementschefen.

Mot den av kommittén gjorda beräkningen av nämnda anslagspost har jag icke något att erinra. Jag anser mig emellertid böra omnämna, att pensionsstyrelsen förklarat sig tveksam, huruvida det belopp, som kommittén avsett för avlöning åt personalen på yttre byrån, är tillräckligt, därest byrån uppföres å extra stat.

I likhet med kommittén anser jag även, att grunderna för den extra personalens avlöning böra fastställas av Kungl. Maj:t. Befattningarna å byrån för yttre ärenden torde böra avlönas med enahanda belopp som motsvarande ordinarie tjänster, dock med vederbörligt avdrag för beräknade pensionsavgifter.

Medicinskt biträde.

Uti sitt förenämnda yttrande den 11 maj 1914 har pensionsstyrelsen anfört, att, sedan styrelsen avgav sitt förslag till stat, under dess fortsatta verksamhet alltmera framträtt behovet av att äga tillgång till ett medicinskt utbildat biträde. Vid behandlingen av de ständigt återkommande frågor, som ägde sammanhang med bedömande av graden av invaliditet hos de

pensionssökande, framställde sig ofta spörsmål, vilka påkallade medicinsk fackkunskap. Styrelsen hade jämväl behov av sådant biträde för verkställande av vissa utredningar och undersökningar, vilka låge utanför området för den kompetens, som styrelsens övriga personal besuttede. Ersättning till denne medicinskt utbildade fackman har styrelsen ansett böra beräknas utgå med enahanda belopp, som av riksdagen under innevarande år anvisats till arvode åt den i riksförsäkringsanstaltens stat uppförda överläkaren eller 4,000 kronor. Med anledning härav har pensionsstyrelsen hemställt om förslagsanslagets höjning med nämnda belopp.

Då behov synes föreligga för pensionsstyrelsen att hava tillgång till medicinskt biträde, torde vid beräkningen av nu ifrågavarande förslagsanslags belopp hänsyn böra tagas härtill. Som emellertid icke någon som helst erfarenhet föreligger i vilken omfattning nämnda sakkunniga biträde kan behöva tagas i anspråk, synes mig åtminstone till en början ett något lägre belopp kunna vara till fyllest för ifrågavarande ändamål. Jag tillåter mig erinra, hurusom överläkaren i riksförsäkringsanstalten för närvarande åtnjuter ett arvode av 3,000 kronor.

Med hänsyn härtill har jag vid beräkningen av förslagsanslagets belopp för år 1915 avsett ett belopp av högst 3,000 kronor för det medicinska biträdet hos pensionsstyrelsen.

I sin framställning den 18 december 1913 hade pensionsstyrelsen bland de i förslagsanslaget ingående posterna beräknat till arvoden åt instruktionsombud 25,000 kronor och till ersättning åt Ortsombud 150,000 kronor ävensom till resekostnadsersättning för chefens, ledamöters och andra tjänstemäns inom styrelsen tjänsteresor samt instruktionsombudens resor sammanlagt 30,000 kronor.

Såsom jag redan antytt, har emellertid styrelsen i underdånig skrivelse den 20 maj 1914 framlagt ett nytt förslag i fråga om styrelsens ombud, vilket skulle föranleda väsentliga jämkningar i avseende å beräkningen av nyssberörda anslagsposter.

Styrelsen erinrar i nämnda skrivelse till en början, hurusom enligt 27 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 för varje pensionsdistrikt skall finnas ett av pensionsstyrelsen förordnat ombud, dock att samma person må kunna förordnas till ombud för flera pensionsdistrikt.

Dessa ombud skulle hava till huvudsaklig uppgift att övervaka pensionsärendenas behöriga handläggning vid pensionsnämnderna och bevaka det allmännas rätt. Det tillkommer ombuden att, bland annat, bidra till spridande av kännedom om pensionsförsäkringslagens bestämmelser, att taga del av till pensionsnämnderna inkommande handlingar och såvitt möjligt bevista samtliga de

Departementschefen.

Ersättning till styrelsens ombud samt resekostnadsersättningar.

pensionsnämndssammanträden, som hållas inom ombudets distrikt, samt att tillhandagå pensionsstyrelsen med erforderliga upplysningar och utredningar.

Enligt vad pensionsstyrelsen vidare meddelar, hade styrelsen redan under år 1913 vid organisationsarbetets början sin uppmärksamhet fäst på de svårigheter, som skulle möta att med ett stort antal ombud kunna anordna en god och enhetlig organisation. Det skulle bliva svårt att kunna erhålla lämpliga personer samt skapa enhetlighet och likformighet i deras arbete. Då dessa ombud ju icke kunde påräkna några nämnvärda avlöningsförmåner, var det ock tydligt, att man icke kunde av dem förvänta, att de skulle ägna sin uppgift den tid och det intresse, som erfordrades för att förvärva förtrogenhet med pensionsförsäkringslagens principer och särskilda bestämmelser och därigenom erhålla kompetens att fylla ett ombuds åligganden. Man måste dessutom vara beredd på, att i denna stora kär ombyten ständigt skulle förekomma och störande inverka på arbetet.

Det stod alltså från början klart för styrelsen att det, för att vinna en god rekrytering av ombudskåren samt för att uppnå enhetlighet och fasthet i försäkringsarbetet, ovillkorligen krävdes en begränsning av antalet ombud och en motsvarande ökning av det antal distrikt, som varje ombud hade att övervaka.

Mot genomförande av ett system med ett mindre antal ombud ansågs emellertid hinder möta i ovannämnda bestämmelse i 27 § pensionsförsäkringslagen. Ordalydelsen i lagrummet ansågs nämligen giva vid handen, att lagstiftarens mening varit, att ett ombud i regel skulle hava allenast ett distrikt samt att pensionsstyrelsen endast undantagsvis ägde förordna ett och samma ombud för flera distrikt.

Då för hela organisationsfrågans ordnande icke mera än två å tre månaders tid stod styrelsen till buds, var det av praktiska skäl omöjligt att kunna utvälja och instruera ett så stort antal ombud. Därest för varje pensionsdistrikt skulle utsetts ett ombud, skulle hela antalet ombud uppgått till omkring 2,600. Det blev därför nödvändigt att tillgripa en utväg, om ock av provisorisk natur, som lämnade styrelsen tillfälle att till sitt biträde för organiseringen av pensionsnämndernas arbete m. m. erhålla ett mindre antal dugliga och kunniga instruktörer. Efter därom av styrelsen gjord framställning bemyndigade även Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 10 oktober 1913 styrelsen att för tiden intill 1914 års utgång bland ortsombuden utse vissa personer, till ett antal av högst 50 för hela riket, att under benämning instruktionsombud stå till styrelsens förfogande för biträdande inom visst område, som styrelsen ägde bestämma, vid behandlingen av organisationsärenden och frågor rörande pensionsnämnderna. Dessa ombud skulle vidare hava till åliggande, bland annat, att meddela såväl pensionsnämnderna som ortsombuden upplysningar, råd och anvisningar, att verka för likformig lagtillämpning samt att fördenskull, där så lämpligen kunde ske, övervara pensionsnämndernas sammanträden samt att tillhandagå pensionsstyrelsen med erforderliga upplysningar och utredningar ävensom för varje kvartal till styrelsen ingiva en kortfattad redogörelse över ombudets verksamhet.

Med stöd av förenämnda nådiga brev har riket uppdelats i 42 s. k. instruktionsombudsområden (1 eller 2 för varje län) och har av pensionsstyrelsen utsetts ett lika antal instruktionsombud.

Sedan Kungl. Maj:ts befallningshavande lämnat styrelsen förslag å personer, som skulle kunna utses till ortsombud, samt instruktionsombuden genom styrelsen beretts tillfälle att, i den mån tiden medgav, införskaffa upplysningar om de

föreslagna — deras antal uppgick till omkring 5,200 — eller att avgiva förslag å andra lämpligare personer, förordnade styrelsen ortsombud, i regel ett för två å tre pensionsdistrikt.

Antalet ortsombud utgör för närvarande 1,217, medan antalet pensionsdistrikt är 2,654.

Såväl instruktionsombuden som ortsombuden förordnades allenast till 1914 års utgång.

Styrelsen erinrar vidare, hurusom enligt ovanberörda nådiga brev den 10 oktober 1913 instruktionsombud åtnjuter *dels* arvode till ett belopp, som styrelsen äger bestämma, dock högst 1,000 kronor för år räknat, *dels* för av uppdraget föranledda resor resekostnads- och traktamentsersättning enligt fjärde klassen i gällande resereglemente.

I 1914 års stat hava för ifrågavarande ombud förslagsvis beräknats till arvoden 25,000 kronor och till resekostnads- och traktamentsersättning 20,000 å 25,000 kronor; och har styrelsen — som i sin förenämnda underdåniga skrivelse den 18 december 1913 angående stat för år 1915 hemställt om bemyndigande att förordna instruktionsombud jämväl för år 1915 — beräknat enahanda belopp för sistnämnda år.

Ersättningen till ortsombuden är bestämd genom nådigt brev den 31 december 1913. Detta föreskriver, att ortsombud tills vidare erhåller ersättning för varje pensionsnämndssammanträde, vid vilket ombudet är närvarande, med sex kronor, därest sammanträdet äger rum inom det pensionsdistrikt, varest ombudet är bosatt, eller hålles i annat pensionsdistrikt å plats, vars avstånd från ombudets bo ad understiger 10 kilometer, samt i annat fall med 10 kronor, dock att pension styrelsen äger att för särskilda undantagsfall medgiva något högre ersättning. Av detta medgivande har styrelsen hittills icke i något fall begagnat sig. Sammanlagda antalet pensionsnämndssammanträden har beräknats för år uppgå till 21,000 å 22,000. Under antagande, att ersättning till vederbörande ombud skulle utgöra beträffande $\frac{1}{3}$ av dessa sammanträden 10 kronor för sammanträde och för återstoden 6 kronor, kommer man till ett totalt kostnadsbelopp av i runt tal 150,000 kronor om året. I 1914 års stat har ersättningen till ombuden förslagsvis beräknats på nu angivna sätt, och är enahanda belopp upptaget styrelsens ovannämnda förslag till stat för år 1915.

Kostnaderna för denna organisation beräknas alltså belöpa sig till följande belopp:

Avlöning till instruktionsombud	c:a kr. 25,000
resekostnader för d:o	> > 25,000
arvoden till ortsombuden	> > 150,000
	Summa kronor 200,000

Den hittills vunna erfarenheten har, säger pensionsstyrelsen, tillfullo bestyrkt styrelsens uppfattning om vanskligheten av en ombudsorganisation, sådan som den nuvarande, och framhävt behovet av en omorganisation.

Instruktionsombuden hava i regel på ett förtjänstfullt sätt fyllit sin uppgift, och man kan med bestämdhet säga, att utan deras medverkan resultatet av näm-

dernas arbete skulle hava i hög grad äventyrats. Storleken av instruktionsombudens områden har emellertid gjort det omöjligt för dessa ombud att i så stor omfattning som varit önskvärt närvara vid pensionsnämndernas sammanträden. Behovet av ombudens närvaro har dock med tydlighet framgått av det förhållande, att beträffande en avsevärd del av de ansökningar, som handlagts vid sammanträden, där instruktionsombud icke varit närvarande, upplysningar måst införas eller återremiss äga rum.

Instruktionsombuden hava under första kvartalet år 1914 varit närvarande vid omkring 1,550 pensionsnämndssammanträden, d. v. s. i medeltal 37 sammanträden för varje ombud.

Vad ortsombuden angår, måste sägas, att dessa i stort sett visat sig icke kunna fylla sin uppgift; några enskilda av dem hava visserligen på ett intresserat och förtjänstfullt sätt handhaft sin befattning, men med flertalet har så icke varit fallet. Den personkännedom, som man beträffande dem räknat med, har visat sig vara av ganska litet värde, då densamma motvägts av ombudens brist på sakkunskap och svårigheten för dem att överblicka sina uppgifter och tillgodose behovet av likformighet i lagtillämpningen. Det har för övrigt, särskilt i fråga om de mindre distrikten, visat sig möta stor svårighet att erhålla till ombud personer, som äro villiga att åtaga sig uppdraget, och som kunna intaga en självständig ställning till nämnderna samt besitta lämplighet i övrigt för uppdraget. Vidare är, såsom förut erinrats, klart, att i en kår av så stor numerär omsättningen av personer givetvis måste bliva avsevärd och att sålunda personombyten ständigt skola förekomma, vilket vållar avbräck i pensionsnämndernas verksamhet och ökning i styrelsens arbetsbörda.

Erfarenheten beträffande ortsombuden har sålunda, som man kunnat vänta sig, lämnat otillfredsställande utslag. Pensionsstyrelsen har därför endast ytterligare styrkts i sin uppfattning om nödvändigheten av att genomföra en omorganisation på detta område. Då, såsom förut erinrats, styrelsens befogenhet att förordna instruktionsombud upphör med utgången av år 1914, och då de förordnanden, som meddelats såväl instruktions- som ortsombud, vid nämnda tidpunkt gå till ända, synes den nya organisationen böra träda i tillämpning från och med år 1915.

En omorganisation bör enligt styrelsens mening gå i den riktning, att ett mindre antal ombud förordnas. Man bör bygga vidare på den grund, som lagts genom anställandet av instruktionsombud. Dessa ombuds antal höjes och deras områden göras mindre än de nuvarande.

Styrelsen anser, att landet bör uppdelas i 160 å 165 ombudsområden. Med en sådan uppdelning skulle ombudsområdena i medeltal komma att omfatta omkring 16 pensionsdistrikt. För varje område skulle förordnas ett ombud med i medeltal omkring 400 kronor i årligt arvode. Det skulle åligga ombuden, att, såvitt möjligt, en var inom sitt område vara närvarande vid samtliga pensionsnämndssammanträden samt i övrigt bevaka pensionsverkets rätt.

Genom en sådan anordning skulle vinnas en från såväl det allmännas som från de försäkrades synpunkt mera tillfredsställande och på samma gång för statsverket mera ekonomisk lösning av ombudsfrågan. Visserligen skulle de nya ombuden icke i samma grad som de nuvarande ortsombuden inom sitt område äga personkännedom, men denna omständighet anser pensionsstyrelsen vara av ganska underordnad betydelse i betraktande av, att de nya ombuden i stället skulle komma

att förfoga över tillräcklig sakkännedom och dessutom äga förutsättningar att kunna intaga en fullt självständig ställning gentemot pensionsnämnderna. Med hänsyn till den ganska avsevärda tid, som ett dylikt ombud skulle nödgas ägna åt verksamheten, torde man ock med skäl kunna förutsätta, att ombudet blir i tillfälle att väl följa med pensionsverkets utveckling. Enhetligheten i arbetet skulle därjämte befordras och pensionsnämnderna beredas den stora fördelen att inom räckhåll äga en med dem samarbetande, sakkunnig person, till vilken de vid förefallande behov kunde vända sig för att erhålla råd och upplysningar.

Med det begränsade antal ombud, som sålunda ifrågasattes, skulle dessa kunna bibringas en sådan alltjämt fortlöpande utbildning i arbetet, som är nödvändig, om de skola kunna fylla sin uppgift som pensionsnämndernas sakkunniga biträden, pensionsstyrelsens kontrollanter vid pensionsansökningarnas behandling och pensionsförsäkringsverksamhetens föregångsmän i det praktiska arbetet.

Vid bestämmande av ombudsområdenas storlek, måste givetvis hänsyn tagas därtill, att ersättningen till ombuden är jämförelsevis ringa, och att, därest en god rekrytering skall kunna upprätthållas, ombudens arbete ej får göras alltför tidsödande eller betungande. Då meningen är, att ombuden skola närvara vid samtliga pensionsnämndssammanträden inom området, är det också av vikt, att detta icke blir större, än att sådant utan svårighet låter sig göra. Enligt styrelsens förmenande kunna dock ombudsområdena utan olägenhet omfatta det antal pensionsdistrikt, som ovan angivits, eller i medeltal 16, motsvarande ett invänsantal av i runt tal 35,000.

För att underlätta genomförandet av den avsedda ändringen i ombudsorganisationen, synes det emellertid styrelsen önskvärt, att antalet obligatoriska pensionsnämndssammanträden bleve minskat från fyra — det i lagen nu bestämda — till två om året. Pensionsstyrelsen meddelar ock sin avsikt att sedermera i särskild underdånig framställning föreslå ändring av 23 § pensionsförsäkringslagen i nyss angivna syfte.

Därjämte anmäler styrelsen, att den kommer att föreslå sådan ändring i instruktionen för pensionsnämnderna, att nämndernas sammanträden skola utlysas på tid, varom ordförande och ombud förenat sig, och att pensionsansökan icke utan pensionsstyrelsens särskilda medgivande må avgöras i nämnderna, med mindre ombud är vid sammanträdet närvarande.

Något hinder på grund av pensionsförsäkringslagens bestämmelser för genomförandet av den ifrågasatta omorganisationen torde, enligt vad styrelsen vidare erinrar, numera icke anses föreligga. I underdånig skrivelse den 23 januari 1914 avgav styrelsen förslag till, bland annat, ändring av 27 § första stycket pensionsförsäkringslagen, så att otvetydigt skulle framgå, att styrelsen ägde befogenhet att ordna ombudsfrågan på lämpligaste sätt. Lagrådet, till vars yttrande detta förslag överlämnades, uttalade i anledning därav, att den nuvarande avfattningen av nämnda lagbestämmelse icke syntes lägga hinder i vägen för den av styrelsen avsedda inskränkningen av antalet ombud, på grund varav lagrådet ansåg den föreslagna ändringen obehövlig.

Någon större svårighet att erhålla för ombudsuppdraget lämpliga personer synes styrelsen icke föreligga, då styrelsen nu har god tid för utseende av ombud samt personurvalet kommer att betydligt underlättas därigenom, att de nuvarande instruktionsombuden i regel kunna användas för ifrågavarande uppdrag

och även bland de ortsombud, som visat sig intresserade och kompetenta, lämpliga aspiranter finnas till dessa befattningar.

Ersättning till ifrågavarande ombud anser styrelsen lämpligen böra utgå i enlighet med de grunder, som nu äro stadgade för instruktionsombuden, eller dels med fast arvode dels ock vid tjänsteresor med dagtraktamente och för resekostnader.

Arvodena skulle enligt styrelsens mening bestämmas med hänsyn till ombudsområdenas storlek och de särskilda förhållanden därinom, som kunna öva inflytande på ombudens arbete. Styrelsen har härvid tänkt sig, att beloppen i allmänhet skulle variera mellan 300 och 500 kronor för år och möjligen för enstaka fall, där särskilda omständigheter sådant kräva, överstiga sistnämnda belopp. I synnerhet med hänsyn till, att det i en del fall måhända kan bliva nödvändigt att tills vidare förordna en och samma person att tjänstgöra såsom ombud i två närgränsande områden, torde maximigränsen för ombudens arvodesersättning icke böra sättas lägre än 1,000 kronor.

Därest ersättningen fastställes att utgå enligt angivna grunder, skulle enligt verkställda beräkningar sammanlagda arvodesbeloppet belöpa sig till omkring 70,000 kronor för år.

Likasom hittills varit fallet i fråga om arvoden till instruktionsombuden, torde arvodena till de nya ombuden böra utbetalas genom pensionsstyrelsen.

Beträffande traktaments- och resekostnadsersättningen torde denna, liksom nu är fallet beträffande instruktionsombuden, böra utgå enligt fjärde klassen i gällande resereglemente samt utbetalas av Kungl. Maj:ts befallningshavande i vederbörande län. En inom styrelsen verkställd utredning har givit vid handen, att kostnaderna för dessa ombudsresor skulle uppgå till omkring 70,000 kronor om året.

Under förutsättning att ersättningen till ombuden bestämmes att utgå enligt sålunda ifrågasatta grunder, skulle alltså sammanlagda kostnaden för den nya organisationen uppgå till:

avlöning till ombuden	c:a kr. 70,000
resekostnader för »	» » 70,000
	<hr/> Summa kronor 140,000

Den besparing, som skulle beredas statsverket genom denna nya organisation, torde alltså kunna beräknas uppgå till cirka 60,000 kronor om året.

Departement-
schefen.

Enligt mitt förmenande innebär detta pensionsstyrelsens förslag till omläggning av ombudsinstitutionen väsentliga fördelar ur organisatorisk synpunkt. Då därtill kommer, att ett bifall till förslaget synes ägnat att medföra högst avsevärd kostnadsminskning, har jag för avsikt att i sinom tid hemställa om förändrade föreskrifter i nämnda hänseende i anslutning till pensionsstyrelsens förslag.

Med hänsyn härtill har jag vid beräkningen av det nu ifrågavarande förslagsanslaget avsett omkring 70,000 kronor till ersättning åt styrel-

sens ombud samt likaledes omkring 70,000 kronor till resekostnadsersättningar åt nämnda ombud.

Till bestridande av resekostnader för styrelsens personal torde böra avses ett belopp av omkring 5,000 kronor att utgå av nämnda förslagsanslag.

I styrelsens skrivelse den 18 december 1913 hade slutligen upptagits följande anslagsposter, vilka skulle bestridas från förslagsanslaget i fråga, nämligen

*Hyra av
ämbetslokal
m. m.*

hyra av ämbetslokal	kr.	20,000
städning av ämbetslokalen, värme och belysning	»	8,000
skrivmaterialier, telefon, böcker, bindning av kontorsböcker m. m.	»	20,000
tryckningskostnader	»	60,000
inköp av inventarier, inklusive skriv- och räknemaskiner, samt diverse utgifter	»	25,000

I fråga om dessa anslagsposter, torde jag få meddela följande från styrelsen erhållna uppgifter.

Till hyra av ämbetslokal hade styrelsen i sin nyssberörda skrivelse för år 1915 förslagsvis beräknat 20,000 kronor. Hyreskostnaden för styrelsens nuvarande lokaler, omfattande sammanlagt 32 rum, utgör 12,600 kronor. För tillgodoseende av ämbetsverkets hastigt växande behov av utrymme har det emellertid sedermera visat sig nödvändigt för styrelsen att få disponera ytterligare lokaler utöver vad som lagts till grund för ovannämnda beräkning. Med anledning härav har överintendentsämbetet, på styrelsens förslag, hos Kungl. Maj:t gjort framställning om förhyrande från och med den 1 oktober 1914 av en del lägenheter i huset nr 7 vid Engelbrektsgatan, där styrelsens nuvarande lokaler äro belägna. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 24 april 1914 förklarat hinder icke möta för avslutande av avtal om förhyrande av berörda ämbetslokaler åt pensionsstyrelsen, har kontrakt i enlighet härmed upprättats mellan överintendentsämbetet och husägaren. Sammanlagda hyreskostnaden för styrelsens lokaler uppgår enligt berörda kontrakt till 21,400 kronor för år eller till 1,400 kronor mera än som i statförslaget av den 18 december 1913 beräknats.

För städning av ämbetslokalen, värme och belysning har styrelsen avsett 8,000 kronor. Därav har beräknats för städning i runt tal 3,800 kronor, för värme omkring 2,200 kronor och för belysning cirka 2,000

kronor. Styrelsen ifrågasätter emellertid, huruvida icke nämnda belopp, 8,000 kronor, kommer att visa sig vara väl knappt.

Av det för skrivmaterialier, telefon, böcker, bindning av kontorsböcker m. m. beräknade beloppet, 20,000 kronor, skulle avses för skrivmaterialier omkring 12,000 kronor samt för skötsel av skrivmaskiner och för telefon, böcker, tidskrifter och utländsk facklitteratur, bindning av kontorsböcker m. m. omkring 8,000 kronor.

Till bestridande av tryckningskostnader har av styrelsen beräknats ett belopp av 60,000 kronor.

De trycksaker, som ständigt vore erforderliga, utgjordes i huvudsak av följande olika slag:

blanketter till ansökningar om understöd och pensionsnämndsutlåtanden,

registerkort till ansökningar,

blanketter till förteckningar enligt 14 § pensionsförsäkringslagen (c:a 400,000 st.),

statistik-kort (c:a 400,000 st.),

diverse blanketter, frågeformulär o. d. för statistiska byråns räkning, pensionsbrev och försäkringsböcker,

meddelanden till pensionsnämnder och ordsombud samt

instruktioner och anvisningar för pensionsnämnder och pensionsstyrelsens ombud.

Från anslaget skulle jämväl bestridas kostnaderna för styrelsens årsberättelse.

Någon mera specifik beräkning av tryckningskostnaderna för år 1915 kunde emellertid icke nu göras, men ansågs det föreslagna beloppet, 60,000 kronor, knappast vara för högt.

Med det belopp, 25,000 kronor, som upptagits till inköp av inventarier, inberäknat skriv- och räknemaskiner, samt diverse utgifter, avsåg man att bestrida utgifter för nyanskaffning av skriv-, additions- och multiplikationsmaskiner, för hyrande av en elektrisk sorterings- och räknemaskin, s. k. punsningsmaskin, (för statistiska byrån) och anskaffande av möbler samt elektrisk och annan inredning för de nya lokaler, som komme att förhyras för pensionsstyrelsen, skåp för förvaring av handlingar och s. k. registerkrubbor m. m. ävensom diverse oförutsedda utgifter.

Mot styrelsens beräkning av ifrågavarande anslagsposter har jag icke funnit annat att erinra än att hyreskostnaden torde böra i överensstämmelse med verkliga förhållandet beräknas till 21,400 kronor, under det att det för inköp av inventarier m. m. avsedda beloppet 25,000 kronor

torde kunna i motsvarande mån minskas till 23,600 kronor. Jag erinrar emellertid, att dessa beräkningar endast äro approximativa.

I enlighet med vad jag sålunda anført, borde förslagvis för nedan-nämnda ändamål för år 1915 böra beräknas följande belopp:

*Bestämman-
de av för-
slagsansla-
gets belopp.*

lönstillägg till generaldirektören	4,000	kronor
ersättning till sakkunniga hos styrelsen	12,000	»
avlönning åt extra ledamöter, tjänstemän och amanuenser samt andra extra biträden ävensom extra vaktmästare	84,000	»
ersättning till medicinskt biträde hos styrelsen	3,000	»
ersättning åt styrelsens ombud	70,000	»
reskostnadsersättning åt nämnda ombud	70,000	»
reskostnadsersättning åt styrelsen	5,000	»
hyra av ämbetslokal	21,400	»
städning av ämbetslokalen, värme och belysning	8,000	»
skrivmaterialier, telefon, böcker, bindning av kontorsböcker m. m.	20,000	»
tryckningskostnader	60,000	»
inköp av inventarier, inklusive skriv- och räknemaskiner, samt diverse utgifter	23,600	»

Summa 381,000 kronor.

För uppehållande av pensionsstyrelsens verksamhet under år 1915 skulle alltså enligt min beräkning böra av riksdagen äskas, utöver anslag å ordinarie stat, ett förslagsanslag å extra stat å 381,000 kronor.

Riksdagen beviljade år 1913 ett anslag å ordinarie stat till pensionsstyrelsen å 28,900 kronor.

*Kostnads-
beräkning.*

Därjämte anvisade riksdagen å extra stat för år 1914 — förutom 18,000 kronor till avlönande av vissa tjänstemän i pensionsstyrelsen för tiden från och med den 1 september till och med den 31 december 1913 — för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, ett förslagsanslag å 547,100 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av förslagsanslaget redan under år 1913 utanordna 60,000 kronor av tillgängliga medel.

För upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet under år 1914 avsågs alltså dels det ordinarie anslaget, 28,900 kronor, och dels av förslagsanslaget ett belopp av omkring 487,100 kronor.

Såsom förut är nämnt torde emellertid det för år 1914 anvisade förslagsanslaget komma att betydligt överskridas. Den av Kungl. Maj:t den 31 december 1913 fastställda staten för pensionsstyrelsens avlöningar och omkostnader för år 1914, i vad desamma icke äro upptagna i ordinarie stat, slutar nämligen å 814,700 kronor.

Lägges härtill det å ordinarie stat uppförda anslaget 28,900 kronor, uppgår den sammanlagda avlönings- och omkostnadsstaten för år 1914 till 843,600 kronor.

Enligt mitt förslag skulle å ordinarie stat uppföras ett anslag å 235,600 kronor, varjämte skulle å extra stat för år 1915 erfordras ett förslagsanslag å 381,000 kronor, eller alltså tillhopa 616,600 kronor.

Jag har förutsatt, att, då framdeles ålderstillägg skola utgå till ordinarie befattningshavare i pensionsstyrelsen, dessa tillägg skola bestridas av sjätte huvudtitelns gemensamma förslagsanslag till ålderstillägg.

Departements-
chefens
hemställan.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels, med godkännande av det av mig framlagda förslaget till ordinarie stat för pensionsstyrelsen, att tillämpas från och med år 1915, jämte förut omförmälda allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i nämnda stat upptagna avlöningsförmåner, höja det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget till pensionsstyrelsen från 28,900 kronor med 206,700 kronor eller till 235,600 kronor;

dels ock för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m., utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag å 381,000 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

E. Lomm.